

BIBLIION

"HABENT
SUA
FATA
LIBELLI"

REVISTĂ A BIBLIOTECII JUDEȚENE "IOAN N. ROMAN" CONSTANȚA

NR. 3 - 4, 2011

SERIE NOUĂ

APARE SEMESTRIAL

LILIANA LAZIA (1954-2011)

Liliana Lazia, director al Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” Constanța, s-a născut la 21 iulie 1954 la Constanța și s-a stins din viață la 31 martie 2011. Absolventă a filologiei bucureștene în anul 1983, în perioada 1976-1980 a fost profesor de limba engleză la Hârșova, iar din 1980 a lucrat la Biblioteca Județeană Constanța, în diferite secții ale acesteia. În anul 1997 a devenit director al Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” din Constanța, pe care a condus-o până la marea trecere...

În anul 2002 a obținut titlul de doctor în filologie, cu teza „Antroponimie dobrogeană”, lucrare pe care a și publicat-o cu subtitlul: „Considerații diacronice”, în anul 2003, la editura constănțeană „Muntenia”. Lucrarea s-a bucurat de apreciere, fiind un studiu foarte bine articulat asupra unui domeniu-antroponime, puțin abordat de specialiști, cu referire la spațiul dobrogean. Preocupările sale în acest sens au continuat cu volumul „Nume de persoane din Dobrogea: dicționar invers”, din nou o lucrare cu un puternic caracter de noutate în domeniu.

A avut numeroase intervenții în presa locală, subliniind rolul deosebit de important al instituției bibliotecii în comunitatea locală, unele dintre obiectivele pe care Liliana Lazia le anunța adesea fiind „implementarea tehnicilor de bibliotecă în formarea deprinderilor de studiu ale elevilor și studenților, statutarea biblioteconomiei ca știință de sine stătătoare și foarte importantă în desăvârșirea accesului la informație”.

A coordonat, în calitate de director, în anul 1998, așezarea Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” într-un sediu nou, cel actual. Și-a arătat întreaga disponibilitate și a depus eforturi remarcabile în construirea structurii biblioteconomice impusă de realitățile noii clădiri.

În anul 2000, instituția bibliotecară constănțeană a primit din partea Asociației Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România distincția de cea mai bună filială, onorându-se astfel eforturile și profesionalismul bibliotecarilor, dar și prestația managerială a doamnei Liliana Lazia.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța a organizat și a găzduit numeroase întâlniri de lucru, sesiuni de comunicări, simpozioane de nivel național, între care, în anul 2003, Conferința Internațională privind biblioteca virtuală și democratizarea accesului la informație, în colaborare cu Wayne State University, și Ministerul Culturii Cultelor și Patrimoniului Cultural, cu numeroși invitați de seamă din S.U.A și participarea unui important număr de colegi din România și Republica Moldova.

În anii 2003-2004, au fost organizate în instituția noastră, în colaborare cu Institutul Cultural Român, cursuri pentru bibliotecarii români din țări cu mari comunități românești. Se cuvine, de asemenea, menționat, Cursul de biblioteconomie susținut de Hermina Anghelescu, profesor la „Wayne State University” din Detroit, la Biblioteca Județeană Constanța, între 24 și 28 mai 2004.

Aniversarea a 75 de ani de existență a bibliotecii noastre în anul 2006 a fost marcată

de o manifestare de anvergură, în cadrul căreia s-a lansat și volumul „Cartea și lectura la Pontul Euxin. 75 de ani de la înființarea Bibliotecii Județene Ioan N. Roman Constanța”, coordonat de Constantin Cioroiu.

În luna septembrie 2009, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța s-a implicat în organizarea celei de-a 20-a Conferințe a Asociației Bibliotecarilor din România, cu tema *Continuitate și schimbare în bibliotecă*, doamna Liliana Lazia având o contribuție foarte importantă la buna desfășurare a evenimentului, apreciat unanim de colegii noștri bibliotecari.

Toate aceste realizări ale Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” Constanța, aprecierea de care s-a bucurat instituția noastră de-a lungul acestor ani, din partea asociațiilor profesionale și a colegilor bibliotecari din țară, din toate structurile (bibliotecă publică, universitare, școlare), sunt rezultatul îmbinării între profesionalismul întregului colectiv și principiile unui management de performanță pe care doamna Liliana Lazia le-a aplicat cu consecvență.

Doamna Liliana Lazia se dovedea sensibilă la tot ceea ce însemna Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța, în sensul în care adesea afirma că îi este o a doua casă. Rostea cuvântul *bibliotecă* într-un fel anume, sugerând afecțiunea pe care o simțea pentru instituția în care a lucrat treizeci de ani.

Am colaborat aproape 20 de ani și am avut întotdeauna un dialog deschis, am schimbat opinii cu privire la profesiune, dar și gânduri despre viața culturală și modul în care locul în care trăim, provincia de la Mare, Dobrogea, poate fi valorificat prin mai multe documente. În sensul acesta, aveam și proiecte de colaborare.

Adresez un omagiu respectuos memoriei sale și consider că cea mai bună continuare a moștenirii profesionale lăsată de doamna Liliana Lazia este împlinirea menirii bibliotecii noastre.

Corina Apostoleanu

• DOBROGEA ȘI DOBROGENII •

Dr. Liliana Lazia: preocupări literare și de lingvistică dobrogeană

Regretata Liliana Lazia și-a exprimat sensibilitatea în două volume de poezii, și anume „Strada Mării” (București, Viitorul Românesc, 1995), inspirat de peisajul marin pe care îl iubea cu adevărat și, respectiv, „Mătăsurii, ploii, nisipurii” (București, Eminescu, 1999). Iată cum defineam la momentul apariției celui de-al doilea volum, universul construit de autoare:

„Simbolurile lumii poetice create de Liliana Lazia sunt, fără îndoială, cheile de decodificare ale stărilor atât de particular descrise. Există o continuă atracție, dar și o respingere a erosului, cu teama că neîmplinirea este numai un deziderat. Un anume regret după o vreme, în care era posibilă nestingherita visare, deși existența era trăită uneori cu frenetie.”

De altfel, poezie a publicat și în revistele: „Tomis”, „Metafora”, „Litoral”. Împreună cu Gelu Culicea a susținut în revista „Tomis” o rubrică dedicată atât unor scriitori – marinari, cât și unor personalități de origine dobrogeană afirmate în literatură, publicistică ori istorie, în cadrul rubricii „Restituiri”: D. Anastasescu-Diana, Ioan Bălănescu-Danubian, Nicolae Papatanasu, Marian Demetrescu, Nicolae Ionescu-Johnson. A recenzat volume semnate de: Ion Roșioru, Smaranda Jelescu, Valentin Ciorbea.

În anul 2002 a obținut titlul de doctor în filologie, cu teza „Antroponimie dobrogeană”, lucrare pe care a și publicat-o cu subtitlul: „Considerații diacronice”, în anul 2003, la editura conștanțeană „Muntenia”. Lucrarea s-a bucurat de apreciere, fiind un studiu foarte bine articulat asupra unui domeniu – antroponimie –, puțin abordat de specialiști, cu referire la spațiul dobrogean.

În „Argumentum” cu care se deschide volumul, Liliana Lazia arată că obiectivele sale au fost semnalarea, inventarierea și cercetarea numelor de persoane, într-o provincie istorică, al cărui specific, binecunoscut, se regăsește în conglomeratul etnic rezultat al etapelor istorice pe care Dobrogea le-a străbătut.

Mișcările de populație au însemnat, fără îndoială, tot atâtea schimbări și în sfera lingvistică. Iată de ce, arată autoarea, în condițiile în care documentele sunt rare, concluziile pot fi obținute extrem de greu. Dificultățile sunt cu atât mai numeroase, cu cât în Dobrogea se putea vorbi, la un moment dat de aproximativ 14 grupuri etnice, toate având elemente de influență asupra limbii române vorbite de populația autohtonă, dicienii, dar și de coloniștii sosiți în ținutul dintre Dunăre și Mare, din toate provinciile

românești, cu precădere Transilvania, Oltenia și Moldova.

Capitolul despre istoria Dobrogei aduce în dezbatere evoluția demografică a Dobrogei, de la cele mai vechi informații, respectiv din antichitate – Herodot și Strabon –, trecând prin sursele bizantine, apoi cele otomane, și, cele moderne ale administrației românești, după 1878. Nu sunt lăsate deoparte nici sursele oferite de călătorii străini, destul de numeroși, mai cu seamă în evul de mijloc, când mărturiile lor, cu tot caracterul lor „neștiințific”, sunt esențiale pentru înțelegerea unor procese demografice pe teritoriul Dobrogei.

Condicile oficiale otomane, aparținând unei perioade de mai mult de 400 de ani, sunt, de asemenea, izvoare pe care Liliana Lazia le supune analizei, cu intenționalitatea de a înțelege cât mai exact evoluția lingvistică a zonei. Concluziile sale indică faptul că, deși dominația otomană a durat aproape jumătate de mileniu, nu a încetat nicio clipă vorbirea limbii românești în Dobrogea.

Numele dobrogene au un accentuat caracter eteroclit, oferit de amestecul de populații. Sunt studiate deopotrivă nume laice vechi, de origine cărturărească, cât și împrumuturile din ale limbii.

Harta toponimică a Dobrogei este creată de toate aceste elemente, dar elementul românesc, cu deosebire cel al coloniștilor amintii influențează în mod definitoriu realitatea lingvistică. Transhumanța ardelenilor, dovedită de secole prin izvoare nescrise, prezența muntenilor de dincolo de Dunăre, iată cel puțin două aspecte care marchează antroponimia dobrogeană.

Sistemul antroponimic dobrogean al secolelor al 19-lea și al 20-lea este studiat cu multă acribie, de data aceasta având în îndemână surse scrise; procese lingvistice precum: derivarea, compunerea, sufixarea sunt detaliate și exemplificate, utilizându-se instrumentele cercetării științifice.

Există și un capitol dedicat ocupațiilor tradiționale din Dobrogea, pentru că acestea oferă informații extrem de importante pentru harta antroponimică, cu specificul unei regiuni în care se vine în transhumanță, se pescuiește în mare sau în lacuri, oamenii întâlnesc toate formele de relief, ocupațiile grupurilor etnice primesc influențe reciproce continue.

Lucrarea are anexate o serie de documente foarte importante care se referă la teritoriul dobrogean și care ajută la înțelegerea atât a fenomenelor istorice, dar a celor lingvistice.

Listele de nume prezentate în diverse surse cum ar fi: rapoartele, cererile, memoriile, monografiile de localități, notele de călătorie, impresionează nu numai prin multitudinea, ci și pentru că aduc istoria mai aproape de contemporani. Lucrarea se dovedește un extrem de util demers lingvistic, unicat prin complexitatea lui și dovezile pe care le aduce în sprijinul ideii de continuitate a elementului românesc în spațiul dobrogean, dar și al formării unor comunități, în condițiile unor continue fluxuri de populație înspre și dinspre ținutul dobrogean.

Preocupările sale în acest sens au continuat cu volumul „Nume de persoane din Dobrogea: dicționar invers”, din nou o lucrare cu un puternic caracter de noutate în domeniu, publicată în anul 2004, la prestigioasa editură conștanțeană „Ex Ponto.”

Ideea realizării unui astfel de dicționar s-a născut la inițiativa lingvistului Gheorghe Bolocan, coordonatorul inițial al lucrării sale de doctorat, care i-a și pus la dispoziție materialul brut, respectiv baza de date de nume de familie din Dobrogea, ordonată alfabetic și realizată în cadrul Laboratorului de Științe Onomastice de pe lângă Universitatea din Craiova. Construirea dicționarului, în forma în care a fost publicat, a și fost coordonată, inițial, de profesorul Gheorghe Bolocan. Toate aceste detalii ne sunt prezentate în „Argumentul” pe care Liliana Lazia îl semnează și în care oferă elementele necesare înțelegerii demersului său lingvistic extrem de dificil.

Evident, lucrarea se adresează în primul rând specialiștilor, modelul utilizat fiind „Dicționarul invers”, publicat de Academia Română în anul 1957.

Practic, „Dicționarul invers” continuă ideea subliniată de „Antroponimia dobrogeană” și anume aceea a sufixării utilizate în construirea numelor, productivitatea și ocurența sufixelor fiind absolut necesare studierii antroponimiei regiunii respective.

Aceste sufixe arată că populația românească ce a colonizat Dobrogea, întâmplător, în evul de mijloc și, respectiv sistematic, mai ales în secolele 19 și 20, provine din toată țara. Există și sufixe specifice Dobrogei, create sub influența grupurilor etnice străine aflate aici, fiind și acestea destul de productive.

Preocupările literare și lingvistice ale dr. Liliana Lazia se constituie în reale dovezi ale atașamentului său total față de ținutul dobrogean, pe care îl considera de un farmec aparte, ale respectului pe care îl purta locului natal și istoriei lui, pe care își propunea să le redescopere odată cu fiecare demers cultural pe care îl iniția.

Corina Apostoleanu

Cazinoul din Constanța - între trecut și viitor

Istoria orașului, colonie milesiană din secolul VII a. Chr., metropolă a Pontului Stâng sub romani și sediu episcopal în marele Imperiu Bizantin (secolele V - VIII) se poate întinde pe sute de pagini. Ea este „fundatia” a ceea ce avea să fie, trecând prin feudalismul cu amprentă otomană când s-a numit Küstendje, Constanța - orașul modern, care s-a dezvoltat exploziv începând cu momentul 1878 când Dobrogea revine la Patria Mamă.

1878 este un punct de pornire clar pentru ceea ce avea să devină acest port la Marea Neagră peste un veac și ceva. Imediat ce autoritățile române se instalează aici începe un vast program edilitar care are ca rezultat o imagine arhitecturală unică în România. De ce? Pentru că avem același moment de plecare pentru toate clădirile reprezentative ale urbei și, mai mult decât atât, ele sunt opera, în multe cazuri, a unor arhitecți celebri, români sau străini.

Majoritatea clădirilor monumentale ale Constanței se grupează în zona peninsulară. Putem aminti aici Casa cu Lei, Hotel D'Angleterre, Hotel Palace, Casa Șuțu, Moscheea Carol I dar mai ales unul dintre simbolurile orașului: Cazinoul. Din păcate, ceea ce este comun majorității acestor clădiri monumentale este starea deplorabilă, uneori aproape ruinată, în care se află.

Sunt multe de spus despre cauzele sau cei care se fac vinovați de starea actuală a acestor monumente locale, cert este că, dacă nu se vor găsi soluții urgente pentru restaurarea și conservarea lor, vor dispărea pentru totdeauna. Odată cu ele va dispărea și amintirea celor care le-au construit și, implicit, a celor care au trăit în acele vremuri.

Dar să începem cu începutul. Încă din anii 1880¹ datează marca atracție a Constanței, „casinul” sau „kursaal-ul”, pe atunci o simplă baracă de scânduri, instalată pe Bulevard (pe locul cazinoului actual, construit trei decenii după). Prima amenajare cuprindea o sală de dans, două săli de lectură (în care se puteau citi ziare precum „Telegraful”, „Figaro” sau „L'Illustration”), două săli de jocuri și o terasă la malul mării. Cu titlu anecdotic putem menționa că intrarea se făcea pe bază de abonament sau cu bilete cu preț variabil². Această primă amenajare este menționată și de Barbu Ștefănescu-Delavrancea care a vizitat Constanța în 1887 când a fost inaugurată statuia lui Ovidiu. El povestește: „În port, marinari români și marinari englezi... sunt nelipsiți de la petrecerile organizate la Casino, la Hotel Carol sau pe bulevard.”

Exploatarea Cazinoului era concesionată de Primărie unor antreprenori privați printre care, în 1902, îl regăsim și pe căpitanul C. I. Creangă, unicul fiu al povestitorului de la Humulești³. Acesta avea datoria să asigure buna funcționare activității stabilimentului unde va concerta și o orchestră, angajată separat de Primărie și condusă de I. Rubinstein.

Acest prim cazinou avea dezavantajul că, fiind construit din materiale ușoare și perisabile era distrus parțial de furtunile care loveau litoralul. După furtuna din 1891 care a determinat prăbușirea acoperișului, Primăria a

luat hotărârea de demola clădirea. Primarul Mihail Coiciu⁴ decide ridicarea unui edificiu provizoriu, „pe locul vechi urmând a se ridica un edificiu sistematic”, așa cum se menționa în memoriul adresat Ministerului de Interne.

Al doilea cazinou a fost amplasat tot pe bulevardul Elisabeta, mai jos de casa Manisalian. Era construit tot din lemn și a funcționat între 1893 și 1910 când a fost dat în folosință clădirea construită de Daniel Renard. Al doilea cazinou avea o suprafață de trei ori mai mare decât primul, avea terasă spre mare și etaj inferior de unde se putea coborî pe țârm dar, din cauza materialului de construcție, avea doar un aspect modest.

Din lipsă de fonduri dar și din cauza nehotărârii autorităților locale, abia în 1903 primarul liberal Cristea Georgescu încheie cu arhitectul Daniel Renard un contract pentru executarea proiectului unui nou cazinou, a unei hale și a unui abator⁵. Arhitectul de origine elvețiană dar cu mamă română locuia la Constanța și a realizat planurile pentru impunătoarea clădire care avea să devină simbolul orașului.

Cazinoul, așa cum îl cunoaștem astăzi este cel mai clar exemplu de arhitectură Art Nouveau din România⁶. Art Nouveau este denumirea franceză a ceea ce s-a numit în arhitectură „arta 1900”. Ea constă în abandonarea stilurilor istorice și încercarea de încheiere a unui stil în consonanță cu posibilitățile tehnice ale epocii și de integrare a artei în viața socială.

S-a afirmat în diverse țări europene nu numai ca mișcare arhitecturală ci în toate domeniile artei.

O contribuție importantă a „artei 1900” s-a concretizat în raționalitatea funcțională a unor realizări, iar încărcătura plină de fantezie a imagisticii interioare și exterioare a deschis noi direcții de personalizare a rezolvărilor arhitecturale demne de subliniat. Folosirea noilor materiale⁷ cu tot cu procedeele meșteșugărești de prelucrare a determinat o anumită stagnare a stilului mai ales în decorațiuni și forme⁸.

Art Nouveau a apărut din eclecticism, dar nu ca o continuare a acestuia ci ca o revoluție artistică îndreptată împotriva lui. El este simbolul modernismului și nonconformismului, curente care se manifestă în jurul anului 1900 în toate aspectele vieții nu numai în artă.

Stilul arhitectural denumit eclectic a caracterizat construcțiile realizate în Constanța dar și în alte părți din România⁹. El era o combinație, adeseori haotică și întâmplătoare de stiluri: baroc târziu, academism francez și variante ale acestora. Acest academism istoricist aproape sufocase Europa sfârșitului de secol XIX; casele, indiferent de mărimea lor erau pline de butaforii, coloane la intrare, frontoane excesiv evidențiate¹⁰.

Art Nouveau-ul poate fi recunoscut prin linia ondulatorie, adesea asimetrică care se termină brusc și prin decorații fine, elegante. Caracteristic acestui stil este decorația armonioasă, crearea unor fațade vibrante, cu

goluri, folosirea fierului forjat, mari suprafețe vitrate așa cum se vede și în cazul cazinoului constănțean care are balustrade de fier forjat, nenumărate ferestre și glasvanduri de mari dimensiuni, din sticlă albă dar și colorată. Fierul și sticla înlocuiesc aproape în totalitate tâmplăria tradițională din lemn. Cel mai important model de stil Art Nouveau din România este Cazinoul din Constanța¹¹. Această afirmație se bazează pe faptul că acesta nu are, ca alte clădiri, numai elemente Art Nouveau ci este, în totalitatea lui, un obiect Art Nouveau. Expresia exterioară a Cazinoului relevă ordinea spațială interioară, atât prin elocventa compoziție a volumelor (organizate în trepte după modelul piramidal), cât și prin traforarea fațadelor cu șiruri de arcuri, cu veriere, având două goluri uriașe, dominante.

Unul este în formă de potcoavă turtită, recurbată, aflat pe fațada principală dinspre oraș, relevă marea sală a cazinoului, celălalt este vertical, cu un arc semicircular, așezat pe axul fațadei laterale și luminează scara monumentală care duce la sala de jocuri.

Fațadele sunt ornamentate echilibrat și scot în evidență plasticitatea sculpturală a formelor: arcele unesc coloanele; inserțiile sunt fie cu motive florale, fie cu motive simbolice inspirate de fauna marină (școici, delfini), fie din heraldica marină (corăbii, catarge, cercuri cu sextant). În interior întâlnim o varietate a formelor celor patru arce mari care marchează, fiecare, intrarea în alte spații, pilăștri asimetrici, coloane scurte, feroncria ondulată în spirale-valuri din partea superioară a casei scării, decorația tavanelor¹².

Revenind la situația locală, în 1903 arhitectul Daniel Renard, care locuia în Constanța, primește contractul pentru Cazinou. A fost dorința elitelor orașului dar și un fapt dictat de necesitate, un oraș în plină dezvoltare trebuia să aibă o clădire de distracție pe măsură și nu o improvizație din lemn și paieantă. Renard face primele schițe în care clădirea ce urma a fi realizată era trăsături clare Art Nouveau. Mai marii urbei, umblați prin Europa vremii au fost de acord. Și bucureștenii îl invită pe Daniel Renard să proiecteze cel mai mare hotel al vremii: Athenée - Palace, terminat în 1910 și realizat tot în stilul Art Nouveau.

Renard începe proiectul de la Constanța și toarnă, concomitent, și fundațiile pentru a asigura platforma, „decupată din mare”, pe care urma să se realizeze construcția. În 1905 conservatorii îi înlocuiesc la putere, în fruntea orașului, pe liberali și impun un alt arhitect pentru construirea cazinoului. Acesta va fi Petre Antonescu care propune o construcție în stil neo-românesc¹³. Planul lui Petre Antonescu era o construcție cu fundații, parter, antesol, două etaje și pod. Aceasta nu se realizează deoarece liberalii revin la putere în 1907 și hotărăsc să se revină la planul lui Daniel Renard. Construcția durează trei ani cu un buget care va depăși suma fabuloasă de 1,3 milioane lei.

(continuare în pag.4)

(continuare din pag. 3)

Suma nu a acoperit decât construcția propriu-zisă, s-au adăugat și alte cheltuieli pentru mobilier, iluminat, feronerie și comisionul arhitectului (care a urcat la 5% față de 4% cât ceruse inițial). Electricitatea a fost instalată de Societatea Anonimă de Gaz din Budapesta iar feronerie a fost executată de fabrica Wolf din București. Pentru confecționarea dotărilor interioare a fost angajată, prin licitație publică, Casa E. Prager & D. Biller din București căreia i s-au plătit 79 mii lei. Asfaltarea trotuarului exterior și grilajul de fier cu trei porți sunt realizate de firma M. Segal din București și costă 19 mii lei. Primăria mai cumpără și un pian de la firma Otto Hamisch din București și angajează o orchestră de 18 persoane cu 20 de mii lei pe sezon.

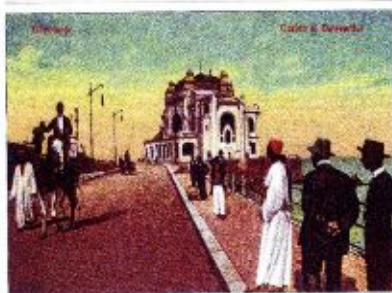
Acesta a fost prețul final (1,5 milioane lei) deși conservatorii, care nu au reușit să impună proiectul lui Petre Antonescu, au afirmat că suma a depășit 2 milioane de lei. Deși a costat foarte mult, cazinoul a stârnit controverse încă de la inaugurare. Au fost multe voci, politicieni dar și ingineri și arhitecți de seamă ai momentului care au criticat-o pentru diverse vicii tehnice, de execuție sau pentru că era făcută de opoziția politică.

Inaugurarea are loc cu mare fast, în prezența prințului Ferdinand, pe 15 august 1910. Au fost ținute discursuri omagiale pentru regele Carol I, primul ministru Ionel Brătianu, ministru V. Moșu și au fost organizate un spectacol și un bal fastuos la care au luat parte toți mai marii Constanței.

Așa a apărut pe harta Constanței Cazinoul, clădire emblematică de la a cărei inaugurare sărbătorim 100 de ani în august 2010. Imediat după inaugurare Cazinoul devine nu numai un centru de distracții ci și unul cultural. Astfel, aici au loc nu numai baluri sau concerte de estradă ci și reprezentații teatrale, concerte simfonice, șezători literare sau cenecluri. Cele două războaie mondiale afectează destinația clădirii, în primul ea devenind spital de campanie¹⁴.

După al doilea război mondial, administrația comunistă schimbă parțial destinația clădirii, astfel marea sală de la etaj este transformată în cinematograful în timp ce restul sălilor devin restaurant. Este încă un punct de atracție pentru miile de turiști care vizitează Constanța.

Un reper important în existența Cazinoului este anul 1977 când clădirea este renovată deoarece se degradase în timp. Lucrările aduc marea sală la destinația inițială, aceea de loc pentru spectacole și restaurant. După 1989 Cazinoul mai funcționează timp de 10 ani după care este închis din cauza stării avansate de degradare. Primăria are un contract de concesiune cu o firmă străină care, în schimbul exploatarea Cazinoului trebuia să-l renoveze. Acest lucru nu s-a întâmplat încă deși, în mod paradoxal, această firmă are achitate taxele la zi către Primăria Constanța dar susține că nu are bani pentru reparații și consolidări¹⁵. Din cauza acestor probleme de ordin administrativ și nu numai, un simbol al orașului Constanța și o bijuterie a arhitecturii „anului 1900” se degradează continuu.

Avem de-a face cu un clar și tragic exemplu de evoluție nefavorabilă, de pierdere aproape definitivă a unui bun cultural, a unui reper de antropologie urbană, a unei părți din trupul și inima Orașului.

Note:

¹ Doina Păuleanu. *Axa est-vest. Constanța – istorie și dinamică interculturală*, Constanța: Fundația Pro Arte, 2000, p. 76-77

² Prețul abonamentului familial era de 50 de lei iar intrarea la baluri costa 2 lei de persoană.

³ Constantin Cioroiu, Marian Moise. *Litoralul românesc la 1900: Repere istorico-literare*, Constanța: Europolis, 1997, p. 106

⁴ Care s-a remarcat printr-o activitate edilitară susținută și al cărui nume este purtat de un mare cartier constănțean contemporan.

⁵ C. Cioroiu, M. Moise, *op. cit.*, p. 108

⁶ Radu Cornescu. *Art nouveau la Constanța: Cazinoul lui Daniel Renard în: Magazin de Filatelie, cartofilie și numismatică*, An XVI, nr. 1 (97), 2005, p. 10

⁷ Betonul armat fiind unul dintre ele dar și structurile metalice cu pereți de sticlă care se vor folosi pe scară largă peste câteva decenii.

⁸ Vasile Țelca. *Arhitectura secolului 20: Dicționar cronologic: 1890-2000*, București: Capitel, 2005, p. 13-14

⁹ A marcat a doua jumătate a secolului XIX

¹⁰ Radu Cornescu, *op. cit.*, p. 8

¹¹ Paul Constantin. *Arta 1900 în România*, București: Meridiane, 1972, p. 67

¹² Radu Cornescu, *op. cit.*, p. 10

¹³ Doina Păuleanu. *Constanța 1878-1928. Spectacolul modernității târzii*, vol. I, Constanța: Muzeul de Artă Constanța, 2005, p. 418 - 419

¹⁴ Doina Păuleanu, *op. cit.*, p. 453-458

¹⁵ Aceste date sunt preluate din presa cotidiană locală și centrală (Cuget liber, România liberă, Adevărul, Observator de Constanța etc.).

Dobre Adrian

O nouă revistă dobrogeană

Peisajul editorial constănțean s-a îmbogățit cu o nouă revistă cu profil științific, care prin conținutul ei, întregeste sfera de informații dobrogene.

Publicate de Editura Academiei Navale „Mirocea cel Bătrân”, primele două volume (2009, 2010) ale „Buletinului Direcției Hidrografice Maritime” au intrat recent în colecțiile Bibliotecii Județene „I. N. Roman” Constanța.

Importanța și noutatea pe care această publicație o aduce, printre alte reviste constănțene cu conținut științific, constau în aceea că „Buletinul Direcției Hidrografice Maritime” face cunoscut un proiect de cercetare de amploare (GLOBE: Influența modificărilor geo-climatice globale și regionale asupra dezvoltării durabile în Dobrogea: 2007 - 2010), la care au participat o serie de instituții de interes local sau național (Coordonatorul proiectului: Comandor Dr. Romeo Boșneagu, Șeful Direcției Hidrografice Maritime, GeoEcoMar, INCDM „Grigore Antipa”, UMC Constanța, Universitatea din București, Universitatea Ovidius, Primăria Ovidiu).

O serie de articole științifice, din domenii ca: meteorologie, climatologie, geologie, geomorfologie, cartografie, geografie umană, au fost publicate în paginile acestei reviste, ca un pas necesar în derularea proiectului.

Așa cum se menționează în motivarea proiectului, scopul acestuia este de îmbunătățire a colaborării dintre diferite entități de cercetare-dezvoltare și inovare, unități ale administrației publice și agenți economici privați, pentru soluționarea problemelor social-economice apărute în zona Dobrogei continentale și maritime, ca urmare a modificărilor geo-climatice globale și regionale.

Proiectul își propune ca obiectiv general să evidențieze impactul suferit de teritoriul dobrogean în cursul evoluției sale, sub influența modificărilor climatice globale și regionale. Se urmărește ca în final să se ajungă la concluzii referitoare la dezvoltarea durabilă a Dobrogei de astăzi.

Valorificarea rezultatelor acestui proiect constă în potențialul de aplicare în gândirea dezvoltării economice a Dobrogei, pe termen mediu și lung, prin analiza influenței factorilor de mediu cu impact. De asemenea, ca rezultat al cercetărilor efectuate în cadrul acestui proiect, se impun o serie de recomandări și măsuri de adaptare pentru reducerea efectelor produse de schimbările climatice asupra unor sectoare economice și sociale dobrogene.

Dezvoltarea durabilă este un concept modern, folosit atât în lumea științifică, cât și în domeniul economic pe plan mondial. Este vorba de acea dezvoltare ce asigură nevoile prezentului, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și asigura propriile nevoi.

Ca o concluzie ce se degajă din cercetările acestui proiect, se remarcă aceea că dezvoltarea durabilă a unei regiuni, Dobrogea în cazul de față, nu se mai poate face astăzi decât pe baza unor planuri riguroase, ce au la bază studii științifice interdisciplinare. Elaborarea acestor studii ar putea oferi o predicție pe termen lung

(continuare în pag. 5)

(continuare din pag. 4)

a evoluției factorilor de mediu favorabili sau nefavorabili în care este proiectată dezvoltarea.

Modificările geo-climatice generale, regionale și locale, vizibile în ultima perioadă pentru zona României, și în special pentru cea a Dobrogei și litoralului românesc al Mării Negre (Înțelegând prin litoral și apele naționale, zona contiguă și zona economică exclusivă) au un caracter complex, sunt puțin abordate și studiate în interdependență (condiții geografice, geologice, climă etc.) și fără finalizare cu prognoze pe termen mediu și lung.

Același lucru se poate spune și despre studiile influenței activităților antropice asupra mediului terestru și marin. Se dorește deci, o nouă abordare, biunivocă, privind „modificările geo-climatice – activități antropice” în spațiul dobrogean terestru și maritim, care să asigure o bază științifică solidă dezvoltării economico-sociale a Dobrogei, pentru evitarea riscurilor de mediu.

Activitățile social-economice complexe din Dobrogea: porturile și șantierul naval, centrala nucleară, trecerile peste fluviu, canalul Dunăre-Marea Neagră, Delta și litoralul, exploatarea de resurse energetice și de minerale din mare, agricultura modernă cu extinderea irigațiilor, acvacultura, sistematizarea localităților urbane și rurale etc., toate acestea reprezintă probleme care trebuie abordate în interacțiune cu mediul în încercarea de a diminua sau chiar elimina poluarea de orice fel din zonă.

Cercetările asupra cunoașterii schimbărilor climatice pe teritoriul României se referă în special atât la variația cantității totale de ozon din atmosferă, cât și la variațiile seculare ale temperaturii aerului și precipitațiilor atmosferice, ale indicilor pluviometrici. De asemenea, au fost inițiate cercetări zonale privind riscurile naturale asupra activităților sociale și economice. Pentru zona Dobrogei maritime, cercetările au avut în vedere și variația nivelului Mării Negre, respectiv efectele pe care le poate avea creșterea nivelului mării (pierderea unor teritorii locuite din zona litorală românească). „Buletinul Direcției Hidrografice Maritime” nu se adresează numai profesioniștilor sau cercetătorilor, ci și comunității, publicului larg interesat de schimbările spațiului geografic în care trăim.

Nevoile de informare ale utilizatorilor Bibliotecii Județene Constanța se diversifică în mod constant. Solicitățile de studiu și informare ale cititorilor de toate vârstele cuprind, în ultima perioadă și sintagma **dezvoltare durabilă**. Venind în întâmpinarea lor, considerăm un câștig realment important pentru colecțiile bibliotecii noastre achiziționarea „Buletinului Direcției Hidrografice Maritime”, revistă care cuprinde informație la zi, păreri pertinente din mediul universitar (constănțean și nu numai), precum și studii aplicate elaborate în instituțiile de cercetare militară și civile.

Acest summum de informații din articolele științifice publicate în „Buletinul Direcției Hidrografice Maritime” constituie o bază de plecare pentru viitoare cercetări dedicate problematicii foarte actuale, pe plan mondial dar și local, a dezvoltării durabile.

Georgica Meiroșu

Monografia comunei Mircea-Vodă sub tipar

Monografiile constituie instrumente de atestare, conservare și valorificare a memoriei și identității unui spațiu, contribuind la cunoașterea și integrarea valorilor locale în context național și global.

Elaborarea monografiilor locale se înscrie, în forme specifice, în demersurile actuale de dezvoltare regională, ca resurse documentare și informaționale de autoritate pentru afirmarea trecutului, fructificarea oportunităților prezentului și explorarea potențialităților viitorului.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța a inițiat și coordonează programul de elaborare a monografiilor de localități din județ, prin Serviciul de informare bibliografică locală și compartimentul Asistență metodologică în județ, cu sprijinul bibliotecarilor din bibliotecile publice locale, ce realizează documentarea la sursele orale și scrise: arhive particulare și ale instituțiilor locale (primării, școli, biserici, muzee, case memoriale etc.), județene și naționale (susceptibile a deține documente cu referire la localitatea monografiată), documente de bibliotecă, resurse Internet, orice alte surse de informare relevante și credibile.

Principalele obiective ale programului sunt:

- constituirea unor baze de date cât mai complete și actualizate privind evoluția în timp a localităților;
- consemnarea obiectivelor istorice, economico-sociale, administrative și culturale din fiecare localitate, pentru o cât mai bună vizibilitate și valorizare
- consolidarea memoriei și identității locale, factori determinanți pentru direcții ulterioare de dezvoltare comunitară

Beneficiarii sunt în primul rând membrii comunităților din localitățile monografiate, care se vor bucura – sperăm – de efectele cunoașterii și promovării potențialului economico-social și cultural local: mai multe locuri de muncă, reconversie profesională, oportunități de investiții și afaceri, afirmarea identității și a creativității proprii. Apoi autoritățile locale, beneficiare ale unor instrumente de informare și documentare extrem de utile în activitatea de administrare și de promovare a zonei de responsabilitate, cu consecințe în crearea de noi obiective economico-sociale și în atragerea de noi surse de venit, prin valorificarea tradițiilor și a valențelor turistice locale. Comunitățile etnice vor putea amplifica și fructifica în mod concret dialogul interetnic și intercultural, prin atestarea valorilor comune și a diferențelor specifice.

Beneficiarii vor fi, nu în ultimul rând, toți cei interesați de informații privind localitățile respective : cercetători, jurnaliști, oameni de afaceri, operatori culturali, turiști, alte categorii care pot aduce zonei valoare adăugată prin studii, cercetare și valorificare sub diferite forme a datelor expuse în monografii.

În acest an avem o primă concretizare a programului în monografia comunei Mircea - Vodă, care peste foarte puțin timp va vedea lumina tiparului.

Realizată după toate canoanele de redactare a acestui tip de documente, monografia este un produs a cărui maternitate, deși certă, e

multiplă, fiind rodul colaborării mai multor persoane - bibliografi, bibliotecari, tehnoredactori - a căror strădanie dorim să fie nu numai de bun augur, dar și pilduitoare pentru lucrările ce vor urma. Coordonatorul activității metodologice, Ștefan Pleșoianu, a gestionat colaborarea cu factorii locali implicați, primărie și bibliotecă, expunând proiectul inițial, miza lui și pașii concreți de urmat, urmând ulterior etapele de realizare și facilitând comunicarea între toate persoanele din proiect. Serviciul de bibliografie locală, prin bibliografa Corina Apostoleanu, a stabilit, în conformitate cu rigorile științifice ale domeniului, structura monografiei, a identificat sursele documentare și resursele bibliografice pe temă, a expus exigențele de care trebuie să se țină seama. Luigia Cazan, bibliotecara Bibliotecii Comunale Mircea-Vodă, a desășurată o muncă de mare asiduitate și răspundere, asumând colectarea, filtrarea și consemnarea datelor din teren. Scop în care a interogată sursele orale ale comunei, a studiat documentația oferită de Biblioteca Județeană, a efectuat investigații locale dar și *extra muros* în arhive și fonduri documentare deținute de diverse instituții, elaborând pe baza tuturor informațiilor obținute un material dens, bine sistematizat, înșesat de date și documente. A acționat cu profesionalism și abnegație, dovedind reale calități de investigație, documentare și cercetare, și confirmând o dată în plus că bibliotecarul este nu numai un gestionar și un furnizor calificat de informație, ci poate deveni cel înșuși, prin implicare competentă și dedicată, un generator de documente.

Materialul astfel constituit a fost procesat la Biblioteca Județeană de colega Mariana Iacob, tehnoredactor, actualmente pensionară, Nicoleta Cuțui, Cornelia Pariza și Monica Orbocea, bibliotecare, cea din urmă depistând și material iconografic suplimentar, cu care a fost amplificat cel existent.

Coordonatoarea și „locomotiva” întregului demers a fost doamna Constanța Călinescu, bibliotecară cu state vechi în profesie, domnia-sa însăși creatoare de documente de referință ale spațiului cultural dobrogean, care a rămas brăzdată la activitatea și proiectele Bibliotecii Județene nu numai afectiv-simbolic, ci foarte concret, ordonând și sistematizând materialul, verificând și reverificându-l, dându-i amploarea și congruența necesare, solicitând mereu, cu tenacitate, noi și noi adaosuri informaționale, identificând, cu vasta sa experiență, documente și referințe noi, așa încât produsul final să aibă cât mai multă consistență și valoare. Și totul *pro bono*, pentru cauză. Îi mulțumim încă o dată.

Și autorităților locale li se cuvin mulțumiri, pentru că au înțeles importanța unei astfel de lucrări și li susțin financiar tipărirea. Această atitudine este prin ea însăși un act de cultură.

Prin apariția primei monografii de localitate, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța își reafirmă nu numai funcția patrimonială și diseminatoare de cunoaștere, dar și statutul de instituție generatoare de documente, ceea ce îi sporește condiția de resursă fundamentală pentru comunitate.

Adriana Gheorghiu

PROIECTE ALE BIBLIOTECII JUDEȚENE "IOAN N. ROMAN"

Calculator pentru toate vârstele

În perioada 28 februarie – 25 martie 2011, la sediul Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” Constanța, în cadrul programului *BIBLIONET: Lumea în biblioteca mea – generoasă inițiativă a Fundației „Bill și Melinda Gates”* – program derulat prin parteneriatul dintre Biblioteca Județeană și Fundația IREX România ca organism de implementare, a avut loc livrarea primului curs de instruire către comunitate, mai exact, Cursul de inițiere în IT.

Grupul țintă vizat, pensionari/persoane de vârstă a treia, segment de populație exclusă, pe criteriul vârstei, din structurile clasice de educare, instruire și formare.

Promovarea evenimentului s-a făcut prin: comunicat de presă către toată mass media locală; afișe/anunțuri la sediul bibliotecii; cluburile de pensionari; site-ul bibliotecii.

Înscrierea la cursuri s-a făcut în baza buletinului/cărții de identitate, în ordinea sosirii la sediu și prin completarea unui chestionar de identificare și de măsurare a nevoii de instruire.

Numărul total de înscriși: 80 de persoane, împărțiți pe 8 grupe/10 cursanți.

Cursurile s-au desfășurat în Centrul de formare al bibliotecii, în fiecare zi lucrătoare, de luni până vineri, între orele 8,30 – 15,30.

În cadrul părții de început a cursului, participanții au avut ocazia să cunoască programul *BIBLIONET* și drumul parcurs de Biblioteca Județeană Constanța împreună cu IREX România, până la organizarea cursului de IT, curs ce le-a fost adresat.

Structura cursului: 10 zile; 2 sesiuni/zi; 1 ½ h/ sesiune.

Cursurile de inițiere în tehnologia informației pentru pensionari au fost promovate prin afișe la sediul Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” Constanța și la sediile Cluburilor pentru Pensionari din municipiu, pe site-ul bibliotecii, în presa locală și la un post de radiodifuziune local. Comunicarea interpersonală este însă sursa de informații despre curs pentru cei mai mulți dintre cursanți (15 persoane), urmată la mică distanță (12 persoane) de presa scrisă.

Este sigur că cei doi lectori care au susținut cursul de inițiere în tehnologia informației pentru pensionari au fost la înălțimea misiunii lor. Competențele în materie de informatică, aptitudinile pedagogice și abilitățile lor de comunicare au fost bifate ca foarte bune de aproape toți participanții la curs. De remarcat faptul că nu există evaluare negativă a atitudinilor și comportamentelor formatorilor.

Echipamentele informatice utilizate în cadrul cursului au fost caracterizate ca bune și foarte bune de „învățăcei”, o singură persoană caracterizând tehnologia folosită ca nesatisfăcătoare.

Încheiat după 10 zile de efort susținut, cursul organizat de bibliotecă a

satisfăcut expectanțele inițiale a 35 de cursanți (pentru 22 gradul de satisfacție a fost foarte mare, iar pentru 13 destul de mare) și, cu o singură excepție, cursul a însemnat acumulare importantă sau foarte importantă de informații utile. Aplicarea acestor informații este sigură sau foarte probabilă pentru 33 de participanți, însă este în dubiu pentru 4 dintre aceștia.

Cei mai mulți dintre cursanți (30) au propriul computer la care evident își vor exercisa competențele dobândite. Este îmbucurător faptul că 6 cursanți afirmă că vor apela la computerele pentru public ale bibliotecii noastre pentru a aplica ceea ce au învățat.

La ce vor folosi absolvenții abilitățile deprinse în grupul de lucru de la Centrul de Formare al Bibliotecii Județene Constanța? Din datele strânse reiese că țelurile principale sunt navigarea pe Internet și comunicarea prin intermediul poștei electronice. Trebuie să menționăm și că 7 persoane declară că principala țintă este scrierea de documente în programul Microsoft Word, alc cărui secrete au fost descifrate pe-ndelete în compania lectorilor și colegilor.

La finalul cursului, într-un cadru festiv și oficial, fiecărui cursant i-a fost înmănată Diploma de participare și mici premii.

Cursului de 10 zile i-a urmat o perioadă de 10 zile de mentorat, 28 martie – 08 aprilie 2011. În cadrul mentoratului, foștii cursanți au beneficiat de îndrumarea formatorilor pe nevoile specifice individuale acoperite insuficient sau neasimilate îndeajuns pe parcursul cursului (aplicații practice).

Din perspectiva formatorilor, cursul s-a desfășurat într-o notă pozitivă, calmă, relaxantă, cooperantă și, pentru că atât obiectivele de însușire a cunoștințelor teoretice, cât și obiectivele de dobândire de abilități practice au fost atinse, a fost un adevărat succes.

Din declarațiile participanților la curs: Maria Badea: *A fost foarte frumos, benefic dar a trecut foarte repede. Am cunoscut oameni minunați și vă mulțumesc tuturor.*

Zamfir Lungu: *O cooperare foarte plăcută și caldă între instructori și elevi. Vă mulțumesc din suflet!*

Argentina Strahilevici: *Ne-am simțit foarte bine, ați făcut o echipă minunată, am venit cu foarte multă plăcere la curs.*

Marian Toporan: *Mulțumesc lui Dumnezeu pentru oamenii întâlniți aici, pentru cunoștințele căpătate și vă mulțumesc mult pentru perseverența dvs. și efortul depus.*

Iosif Armanca: *Cursul a fost neașteptat de frumos, de divers. Suntem foarte mulțumiți.*

Ioana Marin: *Să dea Dumnezeu ca și pentru ceilalți care urmează, să fie la fel!*

La Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”, cursurile continuă...

Valori ale culturii dobrogene

Pentru anul 2011 mi-am propus să omagiez în stil „de bibliotecă” cu mici nuanțe pe care le voi distinge mai jos, o serie de oameni de cultură, din domenii diverse, care fac cinste spațiului cultural dobrogean. Nu am plecat de la o listă preconcepțivă, nu am avut criterii stricte de selecție, m-am orientat în primul rând, după impactul asupra mediului intelectual local și după notorietatea pe care am apreciat-o în funcție de cât de des erau solicitate date despre aceste personalități sau cât de frecvent apăreau ele în presa locală și centrală.

Din păcate, singurul criteriu de la care nu m-am abătut a fost acela că toți cei omagiați nu mai sunt printre noi. Domeniile din care provin sunt diverse: dramaturgie, literatură, istorie, divertisment, sport, critică literară etc.

Într-o ordine dictată de data nașterii dar, tristă coincidență, și de cea a „plecării la astre”, primul omagiat, în ianuarie 2011, a fost actorul, poetul și scriitorul Vasile Gh. Cojocaru.

Născut pe 17 ianuarie 1950 la Constanța, Ică, cum îl alintau prietenii, a avut o traiectorie intelectuală jalonată de absolvirea prestigiosului Colegiu Mircea cel Bătrân din Constanța, urmată de Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București în 1974. A urmat o prestigioasă carieră în teatrul constănțean, marcată de roluri din toate domeniile dramaturgiei. Unii critici, publicul constant dar și prietenii, între care am îndrăznit să mă socotesc, chiar dacă mai spre finalul prea scurtei sale vieți, au considerat totuși capodoperele artei sale actoricești ca fiind rolurile din dramaturgia antică pe care le-a interpretat în piese precum „Oedip” sau „Andromaca”.

Vasile Cojocaru a fost, în egală măsură, și un dăruit profesor, a condus Catedra de Teatru de la Facultatea de Arte a Universității „Ovidius” din Constanța și, în această calitate, a dat scenei teatrale locale și naționale mai multe serii de actori apreciați.

O a treia latură a personalității sale complexe pe care cred că am reflectat-o cu pregnanță în expoziție a fost aceea de scriitor. Mai precis, Vasile Cojocaru, membru al Uniunii

(continuare din pag. 6)

Scritorilor din România, a scris cărți pentru copii, versuri dar și piese de teatru sau scenarii. Amintesc aici volume precum: „Harababuriada”, „Imperfectele melancoliei”, „Vedere din Mirador” sau „Expediții în miniatură”.

Un real ajutor în realizarea expoziției dedicate celui pentru care „actoria a fost o veșnică studenție” (după cum spunea el însuși într-un interviu) l-au constituit materialele oferite de familie: manuscrite, afișe, fotografii din spectacole, fotografii personale care mi-au permis să realizez o imagine completă a acestei personalități. Inaugurarea acesteia a coincis și cu lansarea, în aula Bibliotecii Județene Constanța, a unui film documentar dedicat lui Vasile Cojocaru dar și a ultimei sale cărți „O călătorie fără egal”.

A doua personalitate evocată în cadrul acestui ciclu expozițional a fost „priveghetoarea cântecului popular dobrogean”, Elena Roizen. Născută la 1 februarie 1945 la Ovidiu, a fost cea care a adus celebritate națională unor melodii populare precum „Hai Dunărea mea” sau „Geamparalele”. S-a afirmat drept culegătoare de folclor pe care ni l-a transmis în mod autentic dar cu amprenta personală ușor de sesizat. Cariera sa a fost una prestigioasă, marcată de spectacole susținute împreună cu cunoscute orchestre de muzică populară pe scene din țară dar și din străinătate.

După decesul prematur din 25 septembrie 2007, i-a fost dedicat un festival anual de folclor în localitatea natală, Ovidiu. Și în acest caz am beneficiat de numeroase materiale din partea familiei: afișe, cărți cu manuscrite, fotografii personale și din spectacole dar și premii, trofee sau decorații pe care le-a primit ca recunoaștere a talentului și dedicației sale față de folclorul dobrogean autentic.

Luna martie îi este dedicată, în ciclul expozițional „Valori ale culturii dobrogene” marelui comic al ecranului și scenei românești, Jean Constantin. Actorul s-a născut la Techirghiol, la 21 august 1928 și a decedat pe 28 mai 2010. Nu putem cuprinde într-o expoziție al cărei spațiu este limitat, această personalitate explozivă a scenei comice. A jucat în numeroase piese de teatru, pe scene naționale și locale, a fost un cunoscut actor de revistă dar, poate cel mai bine identificat cu rolurile memorabile din filme precum „Toate pânzele sus!”, seria „B. D.”, „Nea Mărin miliardar” ș. a. Către sfârșitul carierei a jucat în producții de televiziune, cea din urmă fiind „Regina”.

Lista cu personalități culturale locale care vor fi omagiate continuă cu istoricul Adrian Rădulescu, criticul literar Marin Mincu, pictorul Traian Marinescu sau cântărețul Dan Spătaru.

Prin organizarea acestor expoziții am dorit să aduc în fața publicului constănțean și a utilizatorilor bibliotecii „figuri” culturale, „efigii” ale lumii artistice locale cu impact național și internațional, un omagiu, un semn al faptului că nu i-am uitat, chiar și în aceste vremuri în care cultura nu mai este o prioritate aproape pentru nimeni, doar pentru cine contează cu adevărat, publicul cunoscător și oamenii de cultură.

Anca Dobre

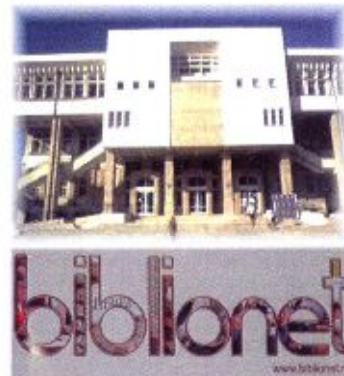
Biblionet 2010-2011

Proiect național așezat deja la drum lung cu motoarele turate la maxim, „Biblionet – lumea în biblioteca mea” a marcat și în județul Constanța câteva succese notabile în ultimul an. 16 este numărul centrelor cu Internet pentru public dotate cu echipamente moderne (finanțate de programul Global Libraries al fundației magnatului american Bill Gates) care au început să funcționeze în bibliotecile publice constănțene din toamna lui 2010, acestea adăugându-se primelor 17 care au primit donația generoasă în 2009. Pe lângă computere de ultimă generație dotate cu sistem de operare Windows Vista (toate vor fi upgradeate la Windows 7 în cursul acestui an), toate bibliotecile au mai primit și câte o imprimantă, un scanner și un videoprojector cu ecranul de proiecție aferent.

Beneficiarii acestei investiții majore în viitorul comunităților respective au fost și bibliotecarii care au urmat cursurile IT-LIB la centrul de formare din cadrul Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” în vara lui 2010. Astfel, au primit donația în echipamente si au fost instruiți cei din: Biblioteca Județeană Constanța (10 computere); Biblioteca Municipală Mangalia (6); Biblioteca Orașenească Murfalar (4); Filiala Nord a Bibliotecii Municipale Medgidia (4); bibliotecile comunale Amzacea, Cerchezu, Chirnogeni, Gârliciu, Independența, Lipnița, Mereni, N. Bălcescu, Pantelimon, Poarta Albă, Târgușor și Vultur.

Dintre aceste biblioteci care oferă acum acces gratuit la Internet de mare viteză prin Biblionet următoarele au organizat și manifestări de inaugurare cu sprijinul consiliilor locale și cu concursul coordonatorului județean al proiectului: Filiala Nord Medgidia, Mangalia, Chirnogeni, Independența, Lipnița, Poarta Albă, Târgușor și Vultur. Fundația IREX a sprijinit implementarea proiectului inclusiv prin materialele promoționale donate pentru aceste evenimente.

Bineînțeles că și Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” a organizat o frumoasă inaugurare a serviciului Calculatoare cu Internet pentru public prin Biblionet în decembrie trecut, în ciuda vremurilor vitrege și a tuturor „încercărilor” la care a fost supusă, laolaltă cu toate instituțiile de cultură constănțene, de către factorii de decizie politico-administrativi de la nivel central și local.

Trebuie remarcat efortul trainerilor Liliana Stamate și Manuela Dinică în sensul derulării optime a cursului de formare IT-LIB cu toți colegii bibliotecari din județ în vara trecută, când tot personalul bibliotecii noastre era în șomaj tehnic, prima oară după război când această instituție emblematică a culturii dobrogene a fost închisă complet pentru public!

Urmează ca în 2011 alte trei centre Biblionet să fie dotate și inaugurate – Filiala I.C. Brătianu a bibliotecii județene, Eforie Sud și Aliman – și avem speranța ca și alte biblioteci comunale să-și reia activitatea pentru a putea îndeplini condițiile de eligibilitate necesare pentru depunerea aplicației la proiect.

Menționăm succesul deosebit al inițiativei de a oferi cursuri de inițiere în IT și Internet persoanelor de vârstă a treia, nu mai puțin de 80 de persoane fiind înscrise la aceste cursuri gratuite oferite de centrul de formare Biblionet al bibliotecii județene în perioada martie – octombrie 2011.

Pe viitor urmează orientarea ofertei formative către alte categorii defavorizate (șomeri, copii instituționalizați) și intenționăm să atragem și voluntari în derularea acestor programe, lipsa personalului ca urmare a restructurării masive din august 2010 afectând dramatic toate serviciile bibliotecii, inclusiv pe cele de educație și formare continuă a tuturor membrilor interesați ai comunității.

Nu putem decât să sperăm că vom reuși să facem față tuturor cerințelor și provocărilor informaționale și culturale ale anilor ce vor urma, bazându-ne în primul rând pe cea mai importantă resursă: bibliotecarii, oamenii implicați fundamental în creșterea și dezvoltarea durabilă a propriilor comunități.

Ștefan Pleșoianu

· BIBLIOLOGIE ȘI ȘTIINȚELE INFORMĂRII ·

Biblioteca tomitană, încotro?

Lectura publică a cunoscut aici, în ținutul euxin, o traictorie pozitivă, mereu crescătoare, în concordanță cu mirabila dezvoltare a regiunii, începând cu anul 1878, anul revenirii sale între fruntariile țării. Neîndoielnic, această realitate s-a datorat, pe de o parte, constantului demers al intelectualității locale, al societății civile pentru propășire spirituală, pentru fondarea unor locașuri de cultură în acord cu emanciparea economică, iar pe de altă parte, edililor tomitani, administrației publice, care, deși aflate continuu sub apăsarea urgențelor materiale ale comunității, au fost mereu cu ochii deschiși asupra aspirațiilor spre înalt, spre împlinire sufletească ale cetățenilor. Nu fără greutate, adesea aproape insurmontabile, nu fără politicneli, nu fără luptă cu inerțiile, cu mentalitatea pronunțat mercantilă a zonei.

Privind în urmă, de la distanța începutului de mileniu, ne apar incredibile evenimentele ce au marcat geneza și dezvoltarea lecturii publice în Tomisul modern: fondarea unei mișcări literare și a unei reviste de cultură în anul 1897 („Ovidiu”), când urbea abia dacă număra zece mii de locuitori, ca inițiativă a societății civile, înființarea, trei decenii mai târziu, a bibliotecii municipale, sub auspiciile primăriei și, tot sub aceleași auspicii, înzestrarea acesteia cu 23.000 de volume, cu local și personal adecvat și cu funcționalitate modernă, în plin război (1943); au urmat alte momente hotărâtoare pentru propășirea cărții și a lecturii la Pontul Euxin, iarși prin coordonarea și cu aportul administrației locale: mutarea bibliotecii (acum centru metodologic și bibliografic pentru întreaga Dobroge) în casa Bănescu de pe Bd. Tomis (1952), apoi în Bd. Ferdinand (1963); aici într-o viziune de un înalt profesionalism, cu spații generoase pentru lectură la sediu și împrumut la domiciliu și cu o secție pentru copii. De remarcat că nici constrângerile administrative determinate de desființarea regiunilor (1968), când s-a redus drastic personalul (30% - 20 de lucrători, din 60, când biblioteca nu deținea mai mult de 100.000 de volume), nu au afectat alocațiile financiare destinate achiziționării de cărți și periodice și desfășurării activității bibliografice și metodologice, fapt ce i-a permis să-și revină din șoc. Din această perioadă a încetat practic interesul pentru lectură al autorității centrale, comuniste pe atunci, interes cu motivații propagandistice: văzându-și sacii în căruță (eliminarea clitei intelectuale, desființarea proprietății private și colectivizarea agriculturii) partidul a lăsat greul funcționării rețelei de bibliotecă aproape exclusiv pe umerii bibliotecarilor înșiși și ai administrațiilor locale. Acestea, presate de societatea civilă, s-au dovedit receptive în unele județe, între ele și Constanța, au menținut ce s-a creat până atunci din rațiuni agitatorice, în domeniul lecturii publice și chiar au admis adevăratul scop al acesteia: accesul comunității la valorile spirituale autentice. Astfel, biblioteca din Constanța a continuat să-și dezvolte și să-și perfecționeze demersul: în anii '70 și-a îmbogățit substanțial și cantitativ și calitativ

colecțiile de publicații cu un efort financiar de neimaginat azi. Au fost achiziționate de la anticariate și de la particulari publicații vechi și rare (cărți și periodice) care au întregit patrimoniul de bază al bibliotecii. Totodată, a fost continuat și dezvoltat sistemul bibliografiei locale (cu rezultate apreciate la nivel național), s-a instituit seria sesiunilor și simpoziunilor științifice cu teme bibliologice și metodologice, au fost publicate volume de specialitate, paralel cu o susținută activitate promoțională (cercuri de bibliofilie, clubul artelor, expoziții de anvergură, cenacluri literare etc).

Ca o recunoaștere a aportului bibliotecii la emanciparea culturală a zonei, autoritățile județene au hotărât instalarea serviciilor de lectură, depozitul de bază și a secțiilor tehnice în Palatul Episcopal, (lăsat, pentru 50 de ani, în custodia consiliului județean, după desființarea, în 1949, a Episcopiei Tomisului), în care funcționase, vremelnic, muzeul de arheologie, investind sume importante (30 de milioane) în renovarea, amenajarea și mobilarea acestuia pentru noua funcționalitate (când biblioteca a sărbătorit, în 1981, jumătate de veac de la înființare, într-un cadru festiv, cu participare națională, a fost recunoscută unanim ca instituție pilot în cadrul sistemului biblioteconomic românesc, alături de instituții similare cu vechi tradiții). Desigur însă că momentul culminant al implicării autorităților locale în propășirea lecturii în spațiul pontic a fost edificarea unui local nou, modern (printre puținele din țară) pentru biblioteca județului, conceput ca un veritabil templu al cărții. Faptul a fost posibil și datorită descătușării energiilor naționale după evenimentele din 1989, când a fost repus pe picioare întreg sistemul de bibliotecă din județ (unitățile orașenești și comunale), prăbușit în timpul dictaturii. Biblioteca județeană și-a reevaluat demersul profesional, intrând într-o etapă superioară: informatizarea colecțiilor și cataloagelor sale. S-a realizat dotarea cu echipamente informatice și s-a implementat sistemul integrat de bibliotecă TINLIB, ce vizează toate zonele activității (achiziție, prelucrare, cataloage, evidența beneficiarilor), s-a înființat centrul de informare comunitară, cabinetul de documentare OSIM, s-a creat facilitatea de copiere și multiplicare a documentelor, de listare și scanare a textelor, s-a înfăptuit conectarea la Internet. Când a fost inaugurat în 1998, de ziua Sfântului Andrei, în prezența notabilităților județene, a reprezentanților intelectualității constănțene și a Î.P.S. Lucian, arhiepiscopul Tomisului, instituția de carte constănțeană era deja plasată pe orbita sistemului informațional al începutului de mileniu. În anul 2000, ca o înaltă recunoaștere a demersului său profesional, asociația națională de specialitate a conferit bibliotecii tomitane Premiul I pe țară. Au urmat proiecte ambițioase, acum în derulare: *Monographica* - memorie și identitate, *Dicționarul personalităților dobrogene*, programul *Biblionet* - lumina în bibliotecă mea (în parteneriat cu Fundația Bill și Melinda Gates),

programe vizând informarea elevilor, tinerilor și persoanelor cu nevoi speciale...

Seismul provocat de criza economică începută în anul 2008 se pare că a găsit administrația locală total descoperită nu numai financiar, ci și conceptual. Așa se explică duritatea cu care au fost lovite instituțiile de cultură din subordine. Biblioteca tomitană, devenită, cum s-a văzut, în timp și cu eforturi notabile, o instituție pilot a tezurării cărții și comunicării informației, păstrătoare memoriei comunității în cea mai veche provincie românească, este pe cale de a cădea în derizoriu și disoluție. Personalul i-a fost redus la jumătate (au fost disponibilizați 50 de lucrători - 50%), iar potrivit normelor de specialitate, la un patrimoniu de circa 800.000 de volume și la o populație de peste 700.000 de locuitori, câtă are județul Constanța, biblioteca ar fi avut dreptul între 102 și 144 de posturi. Însă, fapt și mai grav, în anul 2010 nu a fost achiziționată nici o carte, fapt nemaîntâlnit în istoria sa. Fără o completare a fondurilor sale de publicații (desigur, selectivă) în pas cu dinamica editorială, biblioteca nu va mai fi o *colecție*, ci un *depozit* de carte.

Memoria comunitară va fi trunchiată, orizontul spiritualității românești și universale va fi ogândit frânt. Cercetătorii, toți cei interesați de faptele și de ideile momentului de la noi și de aiurea vor trebui să se deplaseze în alte centre, unde bibliotecile au fost mai puțin atinse de duritatea măsurilor administrative. Nici declinul interesului pentru cartea în format tradițional manifestat de public nu justifică întoarcerea spatelui acestei instituții; biblioteca, în toate timpurile, și-a remodelat demersul în funcție de tendințele epocii; azi, privirile slujitorilor ei se îndreaptă spre noile tehnologii ale comunicării. Alături de cartea clasică, de fapt, încă izvorul principal al informației științifice și general culturale, cartea electronică și Internetul trebuie să fie în atenția dezvoltării viitoare a activității oricărei bibliotecii publice. Și să nu se uite o clipă rolul social al acesteia, faptul că aici, toate categoriile populației, îndeosebi cele defavorizate, au șansa accesului gratuit și nelimitat la informație. Tuturor celor care n-au un abonament la marile colecții de pe Internet, sau la Internet, sau chiar n-au un calculator biblioteca publică trebuie să le dea posibilitatea să se poată informa, studia, cerceta. Și apoi, marile biblioteci au și misiunea de a tezauriza, conserva, prelucra și digitaliza colecțiile lor constituite în timp, de a comunica informațiile cuprinse în aceste colecții...

Rolul bibliotecii publice este departe de a se fi încheiat, dacă se va încheia vrcodată, iar autoritățile locale, oricât de mari și de numeroase obstacole financiare le-ar sta în cale, trebuie să salveze de la derizoriu una dintre puținele zone necucerite încă de „alternativa culturală” a zitelor noastre: show-urile de televiziune, filmele și telenovelele proaste, publicitatea de gang, pornografia ...

Constantin Clorolu

„Revista dobrogeană” între tradiție și inovație

În luna aprilie 2011, Constanța a găzduit Congresul Național de Istorie a Presei, aflat la a IV-a ediție. A fost un fapt de cultură merit să completeze fericit manifestările dedicate împlinirii a 50 de ani de învățământ superior dobrogean. Participanții la congres au dezbătut tema „Presa română interbelică – între mitologizare și recuperare critică”, analizând evoluția, modelele, specificul, tendințele jurnalismului interbelic. Comunicările au fost grupate în opt secțiuni: „Particularități ale jurnalismului interbelic”; „Presa culturală interbelică”; „Presa Mării Negre”; „Modele, iconi și mituri în presa interbelică”; „Presa interbelică specializată. Interferențe”; „Presa interbelică și științele sociale”; „Publicații și personalități interbelice”; „Presa bisericească”.

Plecând de la tematica generoasă propusă de organizatorii Congresului Național de Istorie a Presei la ediția din primăvară, am ales să prezentăm o publicație culturală interbelică gândită și tipărită la malul mării, „Revista dobrogeană”.

Apariția revistei ilustrează interesul manifestat în epocă de numeroase personalități, îndeosebi scriitori și ziariști, pentru promovarea identității culturale a spațiului tomitan. Publicații precum „Farul literar” (Constanța, iulie - septembrie 1921), „Gânduri de la mare” (Constanța, ianuarie 1937 - mai 1942), „Geana mării” (Constanța, 25 ianuarie - august 1933), „Marea Neagră” (Constanța, august 1926 - februarie 1936), „Pontice” (Constanța, ianuarie 1939 - august 1940) popularizau în paginile lor mișcarea culturală din Dobrogea.

Iată „cartea de identitate” a revistei: „Revista dobrogeană”. Constanța. 12 aprilie 1936 - 1937. /Neregulat/. 48x33. 5 lei/nr. 50 lei/an. Redactor responsabil: Ion Fătoiu și N. Marin-Dunăre. Redacția: str. Dumbrava Roșie 44 - Constanța. Tip. Dobrogea Jună - Constanța. Au apărut 14 numere (68 p.). Pe ziar se indică numai anul apariției, nu și data. În decursul existenței sale, revista a suferit mai multe modificări. S-au schimbat redactorii, formatul, prețul, locația redacției, tipografia.

De ce trebuie citită cu atenție „Revista dobrogeană”? Răsfoind cele 68 de pagini cât însumează toate aparițiile sale, găsim multe creații literare moderne, cronici dramatice, recenzii, articole culturale care încearcă să demonstreze că Dobrogea este mai mult decât „un ținut pitoresc și vilegiatură, unde se poate duce lumea vara să ia puțin soare și în cursul anului să vadă ultimele feșuri turcești rămase în istorie.”

În numărul de debut al publicației, în articolul „Bibliografie dobrogeană”, Ion Fătoiu conturează proiectul unei bibliografii dobrogene complete: „Rugăm editurile din țară să ne trimită orice publicație, atât literară cât și științifică, în legătură cu Dobrogea, pentru întocmirea unei bibliografii dobrogene complete”. Rubrica va figura constant în numerele ulterioare.

Simpla enumerare a titlurilor unor articole din primul număr sugerează cât de prezentă era Dobrogea în preocupările celor care colaborau la revistă: „Pentru un dobrogenism în cultură” de Pericle Martinescu, „Oceanografie... dobrogeană” de Theodor Ionescu, „Permanența românească în folclorul dobrogean” de Mihai Niță etc.

În articolul mai sus-amintit, cu gândul la viitor, Pericle Martinescu își exprimă regretul că Dobrogea e puțin cunoscută iubitorilor de artă și tradiții autentice: „E păcat și e inadmisibil ca o provincie cu o bogăție folclorică atât de mare, cu trăsături pitorești atât de singulare, cu un conținut sufletească atât de original și virgin, să

rămână anonimă într-o cultură românească viitoare.”

În nr. 2 al revistei, mai - iunie 1936, Mircea Eliade semnează articolul „Universitate dobrogeană”, în care pledează pentru înființarea unei universități de vară la Constanța, după modelul celei de la Vălenii de Munte. „S-ar putea face din Constanța un centru de studii la care să colaboreze bizantologia, arheologia greco-romană și orientalistica. O parte din prelegerile de vară ar putea fi tipărite într-un Buletin sau chiar în monografiile separate. S-ar putea organiza un Muzeu de anticități dobrogene și o expoziție de pictură modernă, care să cuprindă toate etapele prin care a trecut inspirația dobrogeană în plastica românească modernă”. Abordarea lui Eliade e constructivă, modernă, în spirit european; în viziunea sa, Constanța devine leagănul unei vieți intelectuale intense.

În același număr, Al. Iordan semnează articolul „Medgidia”, iar N. Marin-Dunăre face referiri la prima bibliotecă școlară și la primul ateneu popular care au apărut la Hârșova în „Contribuții la o eventuală istorie culturală a Dobrogei”. Găsim consemnată tot aici și inaugurarea Muzeului Regional al Hârșovei (Muzeum Antiqui Carsii) în vara anului 1904, în prezența Regelui Carol I, prin strădania profesorului Vasile Cotovu.

În prelungirea aceleiași băți de inimă pentru Dobrogea, pentru Constanța, este publicată o scrisoare a lui Tudor Argezei, „Despre Dobrogea”. Poetul vede în orașul pontic o bijuterie, „brătară cu doua coarne de mărăgăritare îndreptate în răsărit”, o așezare plină de flori, cu un „încântător serviciu de autobuze aristocratice cu tarif popular” bine pus la punct de un primar iscusit. Din inițiativa aceluiași primar, orașul dispune de un mijloc de transport alimentară, de la abator la piețe, care ar putea servi de model întregului Regat.

În anul următor, în nr. 1 - 2 ale revistei apare articolul „Vasile Pârvan, destăinătorul Dobrogei”, semnat de Ioan Micu. Autorul evocă personalitatea de excepție a autorului „Gelicii” și rolul esențial al acestuia în redescoperirea Dobrogei antice, a coloniilor grecești, a amestecului de civilizații din vecinătatea Mării Negre.

Variatatea tematică a articolelor dedicate Dobrogei interbelice sugerează orientarea „Revistei dobrogeane” către cultivarea specificului local, a elementelor definitorii pentru spațiul spiritual tomitan.

„Revista dobrogeană” propune cititorilor întâlniri cu literatura de calitate, promovând cu precădere poezii dobrogeni tineri, legați de Pontul Fuxin sau de Cadrilater: Alexandru Gherghel („Stepa”), Dimitrie Batova („Rugăciune către gând”), Liuben Dumitru („Baladă noptatecă”, „Stepă”, „Ceramică”), Boris Deșliu („Poemă pentru tine”, „Poemă pentru diminețile tale”), Nicolae Papatanasiu („Înserare marină”, „Obsesie”), Pericle Martinescu („Odă pentru cadănele cătunului”).

Peisaje de stepă, crochiri marine, dedicații lirice, momente de visare, versurile au rarori îndrăzneală tematică sau stilistică. Domină tonurile elegiace.

Fîn traducător din poezia persană, el însuși poet, George Dan schițează acuarele dunărene sub numele de George Danubia („Bărăganul meu - Dunărea mea” și „Trestie”). Se cuvine să semnalăm un demers editorial inspirat. Pe aceeași pagină cu epistola argezeiană către prietenii dobrogeni, mai sus-citată, este reproducută o poezie a lui Ion Barbu, „Selim”. Imaginea turcului vânzător de zaharicale tremură între zâmbet și înduioșare: „Acolo... noapte, uliți

și vaguri suburbane / Topiră pe 'ndelete năluca lui Selim. / În candel, pinza lumii se răsuci turbane / Și-o stea ilic de umbră cusu, cu ibrișim”.

În paginile „Revistei dobrogene” sunt publicate și fragmente de proză semnate de Pericle Martinescu („Fragment de roman”), Emanoil Bucuța („Clopotnițe fără biserici”), Sașa Pană, animatorul avangardismului românesc („Fotomaton”) etc. Sunt în fapt propuneri de lectură, ilustrări ale tendințelor literare interbelice.

În 1937, scriitorul Radu Gyr publică articolul „Curențe de avangardă în literatura română”. Dincolo de tonul naționalist și simpatia pentru convingerile legionare, interesează informațiile „de ultimă oră” privind apariția futurismului, dadaismului, suprarealismului în Europa și la noi în țară. Autorul pune mișcările de avangardă sub pecetea anarhismului, despărțindu-le în mare parte de revolta unui Baudelaire sau Rimbaud. Sunt amintiți dadaisții, în frunte cu Tristan Tzara, suprarealiștii în frunte cu André Breton. La noi, adepții noilor formule literare sunt: Ilarie Voronca, Benjamin Fondane, Sașa Pană, I. Vinca, Geo Bogza ș.a., care roiesc în jurul revistelor avangardiste, „frondare”, „Contemporanul”, „Unu”, „Integral”, „75. H.P.”, „Punct”, „Radical”. Cititorii află despre tendințele nonconformiste, experimentale, proprii unei bune părți a literaturii dintre cele două războaie.

„Revista dobrogeană” este o publicație „cu ochii deschiși”. Înregistrează evenimentele literare și plastice ale momentului, pe care le descrie în forme condensate. Apar recenzii, comentarii, note, cronici despre cele mai noi creații semnate de Pericle Martinescu, Grigore Sălecanu, Dimitrie Batova etc.; găsim „prezentări din lirica bulgară contemporană”, traducător Liuben Dumitru; D. N. Mincev face considerații despre „Literatura infantilă bulgară”; D. Papacostea descrie „Destinul tragic al eroului în opera lui Knut Hamsun”; sunt evocați Jean Bart și Petre Vulcan.

Rubricile „Reviste”, „Cronica literară”, „Informații literare-artistice”, „Plastica” adună informații din întreg spațiul românesc, într-o încercare laudabilă de sincronizare. Sunt semnalate cititorilor reviste ca: „Semne” (bilunar, Slatina), „Banatul literar” (Caransebeș), „Gongul” (București). Laudabilă este și încercarea de a rafina educația plastică a publicului dobrogean.

Demersul educativ este susținut și de grafica îngrijită a publicației, de reproducerea după picturile sensibile ale violonistului Stavru Tarasov și după sculpturile lui Boris Caragea. Lectura puținelor numere ale „Revistei dobrogene” denotă dorința inițiatorilor ei de a modela actul cultural dobrogean după tendințele literare și artistice naționale.

Merită această publicație să fie citită cu interes azi? Este, poate, momentul să subliniem că „Revista dobrogeană” a fost o revistă literară de formație naționalistă și mulți dintre colaboratorii săi aveau cel puțin simpatii de dreapta, dacă nu convingeri legionare. Opțiunile politice ale colaboratorilor „au îngropat” interesul pentru calitatea literaturii promovate. În context se mai impune o subliniere: evenimentele și personalitățile culturale popularizate în paginile publicației aveau valoare, comunitatea primea informații despre creațiile artistice ale momentului.

La ani distanță, după ce percepția cititorilor și a istoricilor literari s-a nuanțat, putem vedea în „Revista dobrogeană” o pledoarie jurnalistică pentru redescoperirea Dobrogei ca matcă a spiritualității românești.

• ARTE ȘI ISTORIE •

Rusia și Marea Neagră

Arealul pontic, înțeles ca zona Mării Negre împreună cu teritoriile din imediata ei vecinătate, a reprezentat un punct nodal al desfășurării evenimentelor de natură politică, economică, socială și culturală, din cele mai vechi timpuri și până astăzi. În aceste condiții, supremația în zonă a fost „cheia” puterii în toată zona Europei sud-estice.

Lupta pentru controlul Mării Negre a fost purtată, în timp, de toate imperiile vremii, cea mai cunoscută confruntare în acest sens fiind conflictul ruso – otoman. Ascensiunea Rusiei la Marea Neagră a fost motivată de ideea panslavismului și de tentativa de recreare a Imperiului creștin ortodox distrus după 1453 când turcii au ocupat Constantinopolul.

În secolul al XVIII-lea Rusia, grație reformelor lui Petru cel Mare și ale Ecaterinei cea Mare, se afirmă ca mare putere europeană. În acest context Rusia reia ofensiva antiotomană în care se înscrie și ocuparea unor zone întinse din bazinul pontic¹. Înaintarea rusă este confirmată prin tratate, cel de la Kuciuk – Kainargi din 1774, reglementează statutul musulmanilor din Crimeea (cărora li se recunoaște libertatea religioasă iar bunurile le sunt garantate) și vasele puterilor occidentale și ale Rusiei primesc dreptul de a trece prin Strâmtoarea. Acest tratat a pus capăt supremației Turciei la Marea Neagră, Rusia a preluat inițiativa în dauna celorlalte puteri europene și s-au creat condiții mai bune de navigație pe Dunăre către Austria sau Germania. Pentru Rusia, stăpânirea Mării Negre reprezenta un pas către Strâmtoarea și, mai mult, către Marea Mediterană.

Avansarea „în clește” a avut loc în detrimentul Imperiului Otoman care era încă un factor predominant în zonă și nici o mare putere europeană² nu dorea să vadă Rusia punând stăpânire pe Constantinopol (această orientare s-a văzut în sprijinul acordat Turciei cu ocazia Războiului Crimeii (1853-1856)). În secolul al XIX-lea ascensiunea rusă este consfințită prin tratate încheiate cu Imperiul Otoman. Astfel, în 1829 (Adrianopol) și 1839 (Hünkâr Iskelesi), turcii recunoșteau dreptul neîngrădit al Rusiei asupra Mării Negre și garantau libera trecere a vaselor rusești prin Strâmtoarea. Turcia pierde teritoriul de-a lungul coastei nordice și recunoștea protectoratul Rusiei asupra Moldovei și Țării Românești.

Războiul Crimeii (1853 - 1856) pune capăt speranțelor rusești de hegemonie la Marea Neagră deoarece Anglia și Franța acordă sprijin Turciei³. El a avut drept cauză principală rivalitatea dintre Anglia și Rusia în Orientul Apropiat, rivalitate alimentată de combinația dintre ambiția imperială, interesele comerciale și politica frontierelor, asemănătoare cu cea ruso-otomană. Miza a fost soarta Imperiului Otoman și, indirect, controlul asupra Strâmtoarelor.

Marile Puteri doreau păstrarea Imperiului Otoman până reușeau, prin negocieri, să-și împartă între ele provinciile acestuia și avantajele care ar fi decurs din prăbușirea lui. Ele semnaseră la Londra, în 1841, o convenție care stipula că, pe timp de pace, Marea să rămână închisă puterilor străine. Convenția nu a putut

decât să amâne izbucnirea unui război cu peste un deceniu.

Conflictul ruso-otoman începe în octombrie 1853, pe Dunăre, după ce Rusia ocupase Moldova și Țara Românească. Luptele navale au fost puține și de mici proporții datorită iernii pontice și slabei dotări navale a combatanților. Bătălia decisivă se dă la 30 noiembrie 1853 în dreptul portului Sinop. Navele rusești conduse de amiralul Pavel Nahimov înfrâng fără probleme flota lui Osman Pașa. Orașul este distrus și el de către artileria rusă⁴. Anglia, Franța, Austria și Sardinia vor interveni în sprijinul sultanului; trupele aliate ajung în Crimeea în toamna lui 1854 și asediază portul Sevastopol pe care îl ocupă peste 11 luni. Războiul se încheie odată cu ocuparea orașului dar el continuă, în mod oficial, până în primăvara anului 1856. Rezultatul a fost distrugerea flotei rusești din Marea Neagră și a fortificațiilor de coastă cu arsenalele navale aferente.

Tratatul de la Paris (30 martie 1856) a consfințit sfârșitul acestui război și al unei epoci în zona Mării Negre. Statutul Dunării și al Strâmtoarelor a devenit subiect de drept internațional⁵. S-a creat Comisia Europeană sub garanția și protecția a 7 puteri europene, Rusia a fost îndepărtată de la Gurile Dunării prin retrocedarea către Principatul Moldovei a trei județe riverane Prutului și brațului Chilia. Tratatul de la Paris (1857) reconfirmă prevederile celui anterior. Prin îndepărtarea obstacolelor din calea transportului pe Dunăre și prin Strâmtoarea, războiul a dus la liberalizarea comerțului internațional deschizând calea occidentalilor spre Marea Neagră.

În anii care au urmat Rusia a urmărit constant să-și extindă privilegiile la Dunăre și Marea Neagră în ideea ajungerii cât mai aproape de Constantinopol. Ideologic se pune pe tapet ideea mai veche a panslavismului, rușii susținând că nu fac decât să-i sprijine pe frații lor balcanici în acțiunile lor de obținere a independenței față de Imperiul Otoman.

Războiul ruso-româno-turc din 1877 - 1878 nu a făcut decât să confirme aspirațiile balcanice ale Rusiei. Anterior, în 1876, Rusia a încheiat cu România o convenție cu prevederi care reglementau navigația pe mare (15/17 martie 1876). Conform celor convenite, niciuna dintre navele părților contractante nu era supusă la taxe și măsuri speciale, urmând să se aplice, pe temeiul reciprocității, aceleași reglementări fiscale de încărcare și descărcare și de depozitare pentru mărfurile transportate cu navele statelor semnatar⁶. După război, prin tratatele de la San Stefano (februarie 1878, ale cărui prevederi nu sunt recunoscute de guvernul român deoarece nu participase la negocieri) și mai ales de la Berlin (1878) România obține independența de stat, principalul ei obiectiv pentru care se ridicase împotriva Turciei.

La Berlin, Marile Puteri au încercat să păstreze pacea fapt pentru care au fost jertfite interesele popoarelor balcanice. „Marea Bugarie” pierde acum ieșirea la Marea Egee⁷, România, Serbia și Muntenegru devin state independente. România a primit Delta Dunării,

Insula Șerpilor și Dobrogea, de la est de Silistra și până la sud de Mangalia. Sud-vestul Basarabiei este dat Rusiei, Bosnia și Herțegovina trec sub administrație austro-ungară⁸. Același tratat consfințează stăpânirea Rusiei asupra litoralului nord-pontic, de la Delta Dunării până la Batumi, cel mai mare port caucazian la Marea Neagră.

Deși la începutul secolului al XX-lea se vor produce schimbări teritoriale importante, configurația politică a țărmurilor Mării Negre a rămas în mare parte cea stabilită în 1878. După Congresul de la Berlin încep acțiunile de integrare deplină a litoralului în statele și imperiile a căror posesiune devenise. Pe parcursul deceniilor care au urmat are loc o intensă dezvoltare a infrastructurii în zonele de coastă, este vorba despre construirea zonelor portuare și a căilor de acces la acestea, în primul rând a rețelei feroviare, vitală pentru asigurarea legăturilor comerciale transeuropene, și, prin porturile pontice, a aceluia a Orientului. Porturile devin centre ale comerțului internațional, statele care le dețin, inclusiv muribundul Imperiu Otoman, înțelegând importanța lor economică și strategică.

În acest context a început în Imperiul Otoman epoca reformelor, Tanzimat, inaugurată de sultanul Abdülmecit I (1839 - 1861). A fost creată o nouă provincie administrativă⁹ care cuprindea cursul inferior al Dunării și țărmul vestic al Mării, în fruntea ei fiind numit Midhat Pașa, un foarte bun administrator și om politic. Vilayetul Tuna (Dunărea) devine un model al modernizării otomane, aici se construiesc drumuri, căi ferate și porturi. Varna și Küstenge, porturile sale, rivalizau cu Odessa în ceea ce privește asigurarea tranzitului cu produse agricole de pe coasta de vest¹⁰ a Mării Negre.

Rețeaua de căi ferate din zonă se extinde rapid începând cu anii 60' ai secolului al XIX-lea, atât în spațiile stăpânite de Rusia cât și în arealul otoman. În 1885 rușii inaugurează linia transcaucaziană care lega Batumi de Baku, la Marea Caspică. În provincia Tuna, căile ferate legau porturile Küstenge și Varna de orașele de la Dunăre. După apariția României independente la 1878, vechiul vilayet Tuna este integrat acestui stat iar rețeaua feroviară din zonă se extinde cu ajutorul concesiunilor străine.

Dezvoltarea transportului naval cu aburi, care înlocuia treptat pe acela cu pânze, a facilitat transportul între orașele litorale. Comerțul a fost stimulat și de amenajarea Dunării pentru navigația cu vase mari. Ele coborau pe fluviu, de la Viena, și ajungeau până în Marea Neagră. La sfârșitul secolului al XIX-lea marile companii navale străine, franceze, germane, italiene și engleze, și-au creat rute proprii spre diferite destinații din Marea Neagră. Era asigurată legătura, pe mare, între orașe îndepărtate precum Londra și Odessa sau Alexandria Egiptului și porturile pontice. Prin porturile rusești erau exportate produse agricole, cereale cu precădere, până în zone îndepărtate precum Anglia, Franța, Germania. Deschiderea Canalului de Suez¹² a dus la extinderea comerțului cu cereale în Orientul Îndepărtat și la înlesnirea legăturii între porturile

(continuare în pag. 11)

(continuare din pag. 10)

de la Marea Neagră și posesiunile rusești din Siberia de Est și de pe țărmul Pacificului.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Rusia începe să exploateze și să exporte țiței. Astfel, portul Baku devine centrul petrolier al Rusiei făcând din zona Caspică un nou centru strategic, atât economic cât și politic deoarece aveau interese în zonă mari companii petroliere (Standard Oil) sau chiar state europene. O altă zonă petroliferă care intră în sfera de interese a companiilor petroliere și care, prin natura poziției sale geografice, se leagă de porturile pontice, este aceea românească, zona petroliferă din jurul orașului Ploiești și Valea Prahovei. Cele două zone petrolifere nu se aflau, la început, în legătură directă cu porturile prin care se făceau exporturile. De aceea autoritățile, române și ruse, vor construi rețele de căi ferate care să ușureze accesul și exportul de „aur negru”¹³. Batumi pentru Rusia și Constanța pentru România și pentru statele balcanice, devin principalele puncte de tranzit pentru cereale, petrol și produse industriale. Constanța devine un centru economic vital al noii României datorită comerțului cu țiței și cu cereale, situația este asemănătoare și pentru Batumi, principalul port la Marea Neagră al Rusiei.

La sfârșitul secolului XIX apar, pe țărmul de nord al Mării Negre, o serie de așezări de vilegiatură populate cu vile și palate de vară ale nobilimii ruse sau ale membrilor casei imperiale. Cea mai cunoscută dintre aceste „stațiuni” era Yalta, localitate frecventată de rușii bogăți dar și de turiștii străini atrași de exotismul și frumusețea locurilor. Zona se transformă, în sezon (august – octombrie), într-o adevărată „rivieră” rusească¹⁴. Porturile din Crimeea erau puncte de îmbarcare pentru cei care călătoreau spre Istanbul sau spre Locurile Sfinte.

Este epoca în care scriitorii, ruși și români, descoperă litoralul, pe care îl valorifică în opere literare, poezii, romane, proză scurtă, impresii de călătorie care au mare succes în rândul cititorilor. Despre frumusețile litoralului Pontic scriu și călători străini ale căror opere sunt bine cunoscute¹⁵. Operele lor contribuie decisiv la înflorirea turismului în zonă.

Un fenomen care a influențat structura populației din zona noastră a fost exodul tătarilor din Crimeea, după războiul desășurat aici. Ei au părăsit Imperiul Țarist din cauza reprimărilor și persecuțiilor rușilor care îi acuzau de colaboraționism cu dușmanii din război. O parte dintre cei plecați acum s-au oprit în Dobrogea în timp ce, o altă parte, trecând prin porturile de la Dunăre, a ajuns în diverse zone ale Imperiului Otoman. Au fost urmași de alte valuri de refugiați sau emigranți: transmutarea forțată a circasienilor și a altor populații de confesiune musulmană în timpul războaielor duse de Rusia pentru cucerirea Caucazului, masacrarea armenilor și a altor creștini din estul Anatoliei la sfârșitul secolului al XIX-lea, deplasarea refugiaților, atât creștini cât și musulmani, în timpul celor două războaie balcanice¹⁶ și al primului război mondial¹⁷, asasinarea și deportarea armenilor din Imperiul Otoman, a grecilor și a altor popoare de sub stăpânirea otomană între 1915 și 1925.

Mișcarea populației în zonele litorale, în vreme de război din considerente de siguranță, în vreme de pace din motive religioase sau economice, a fost o caracteristică relativ constantă pentru toate epocile istorice în cazul zonelor litorale și al orașelor port, zona Mării Negre nefăcând excepție de la această regulă. Se

constată o uniformitate a acestui proces. În sensul că el are loc atât în Imperiul Otoman unde victimele sunt creștinii sau evreii, cât și în Imperiul Țarist unde cei vizați sunt musulmanii.

O etapă importantă în evoluția raporturilor politice la Marea Neagră este cea a primului război mondial (1914 – 1918). Operațiunile navale din zonă nu au atins anvergura celor din celelalte teatre de operațiuni. Rusia și Turcia au intrat în război, în 1914, în tabere diferite¹⁸. Bulgaria s-a alăturat Puterilor Centrale în 1915 în timp ce România, după o neutralitate de doi ani, s-a alăturat Antantei în 1916 (alături de Anglia, Franța și Rusia)¹⁹. În 1915 forțele Antantei au încercat, fără succes, să ocupe cel mai important punct strategic din regiune, poarta de intrare spre Istanbul și Dardanele dar campania de la Gallipoli²⁰ nu a dat rezultate. Pe plan naval, confruntările ruso-turce au fost rare din cauza flotei reduse și slab pregătite a combatanților. Flota rusă era lipsită și de oameni și de echipament, situația fiind poate și mai gravă în cazul navelor turcești.

Strategia rusă a constat în minarea coastei anatoliene și în atacarea cargourilor otomane care transportau mai ales cărbune. Marina otomană va pierde, până la mijlocul lui 1915, toate navele de transport din Marea Neagră fapt care va determina autoritățile să folosească mici nave sau feriboturi pentru același scop. Rușii au avut mai mult succes pe uscat, până în 1916 ei au reușit să ocupe orașele Erzurum și Trabzon. Revoluția din 1917 a scos Rusia din război și a permis turcilor să recucerească coasta de sud-est a Mării Negre. În aceste condiții, pentru primul război mondial, Marea Neagră rămâne un front secundar. Cel mai notabil efect al evenimentelor amintite a fost deportarea și masacrarea unui mare număr de armeni din zona care fusese controlată de ruși. Între 800000 și 1500000 de armeni și alte populații creștine din Imperiul Otoman au fost uciși în acea perioadă (1915)²¹.

În toate aceste evenimente, porturile de la Marea Neagră s-au dovedit a fi locuri de refugiu sau puncte de tranzit pentru sute de mii de refugiați din teatrele de război. Civili erau transportați cu nave franceze, englezești sau rusești iar organizațiile caritabile din Europa încercau să le ușureze tranzitul și să le asigure o viață mai bună prin trimiterea lor în diverse țări.

Sfârșitul războiului²², în 1918, nu a adus liniștea în Marea Neagră deoarece, în zona de nord, violența a continuat. Rusia intrase într-un săngeros război civil care a produs noi valuri de refugiați. Din 1919 SUA au organizat o organizație de înțajutorare a civililor ruși afectați de război și a trimis sute de agenți în Balcani. Operațiunile au continuat până în 1922 când bolșevicii își adjudecaseră deja puterea. Prin orașele porturi din nordul Mării Negre aliații au

trimis și ajutoare și trupe în sprijinul rușilor care luptau cu bolșevicii. La Istanbul se afla Înalta Comisie Aliată care coordona operațiunile din bazinul pontic.

Secolul al XX-lea a adus o diminuare a eterogenității culturale care a definit multe secole litoralul Mării Negre, mai ales prin genocidul asupra evreilor și reluarea deportării în masă a tătarilor din Crimeea și a caucaziienilor, în timpul celui de-al doilea război mondial²³. Tot el a adus și problema delimitării apelor teritoriale și a platoului continental așa cum apare el în dreptul internațional²⁴.

După Înțelegerea Balcanică din 1934 și apropierea româno-sovietică determinată de recunoașterea URSS de către România însoțită de reluarea relațiilor diplomatice între cele două țări, apare și posibilitatea încheierii unui pact al Mării Negre între riveranii care ar fi consolidat poziția Turciei și ar fi sporit cointeresarea statelor participante. Înțelegerea nu s-a concretizat deoarece contextul internațional nu era favorabil iar Turcia dorea să obțină o poziție privilegiată la Marea Neagră. Convenția de la Montreaux (1936) a reglementat totuși situația Strâmtoarelor în sensul liberalizării accesului și garantează securitatea statelor riverane Mării Negre împotriva unei coaliții a statelor neriverane. Regimul instituit la Montreaux a arătat eficiența pactelor și a înțelegerilor regionale în menținerea păcii și a securității mai ales în zona Balcanilor²⁵.

A existat și proiectul „Prometeu” care viza constituirea unei alianțe a tuturor statelor riverane Mării Negre, în anii '20 ai secolului trecut. El a eșuat datorită neînțelegerilor și a atitudinii necooperante, în acest sens, a URSS²⁶.

Al doilea război mondial a adus modificări semnificative în bazinul pontic, mai ales după ce România, care pierduse teritoriul în favoarea URSS²⁷, a intrat în război, alături de Germania împotriva rușilor. Un alt stat riveran era aliat al Germaniei: Bulgaria, vecina de la sud de Dunăre a României²⁸. Turcia a fost neutră până la sfârșitul războiului când s-a alăturat Alianțelor. Ca și în primul război mondial, operațiunile navale din Marea Neagră nu au fost de amploare fiind surclasate ca importanță de evoluția frontului de Est. În scurt timp URSS a pierdut controlul asupra porturilor de la Marea Neagră (Odessa, Nikolaev și Sevastopol). Rușii au păstrat bazele navale de la Poti și Batumi de unde lansau operațiuni de interceptare în larg²⁹. Aceasta a dus la blocarea navelor germane în porturile românești și bulgărești de teama distrugătoarelor sovietice și a navelor britanice de patrulare.

Războiul a fost însoțit de mișcări de populație și de genocidul asupra evreilor din teritoriile ocupate de germani. Marea a fost calea de scăpare pentru mulți dintre cei care au supraviețuit acelor zile. Poate nu întâmplător, conferința care a stabilit soarta popoarelor din Europa de sud-est a avut loc la Yalta (1945) cunoscuta stațiune litorală de la Marea Neagră³⁰. S-au împărțit sferile de influență pentru următorii 50 de ani, litoralul sudic a rămas Turciei, stat învingător în război în timp ce restul zonelor litorale, direct sau indirect, prin state cu „democrații populare” de tip sovietic, au intrat sub influența URSS.

Zona Mării Negre a cunoscut o perioadă de dezvoltare și progres, porturile și infrastructura au fost lărgite, consolidate și modernizate, zonele litorale au fost amenajate

(continuare în pag. 12)

(continuare din pag. 11)

pentru turism sau pentru diverse scopuri industriale iar petrolul a continuat să fie unul dintre produsele cele mai vehiculate prin porturile riverane¹¹. Industrializarea masivă a dus la agravarea poluării care a dus la dispariția multor specii marine.

În prezent, evoluțiile politice de după căderea comunismului au adus cu ele apariția unor noi state riverane Mării Negre (Ucraina, Georgia etc.) cu problemele lor specifice; contextul geopolitic s-a schimbat radical dar se vede încă un „interes” al Rusiei în zonă, disimulat în relațiile politice ale acestui stat cu noile state riverane. România și Rusia sunt legate prin tratate, regimul de circulație și de exploatare a resurselor Mării Negre este bine reglementat deși mai există dispute în acest domeniu¹².

Note:

¹ Nicolae Mocanu. *Interferențe geopolitice și geoculturale în Bazinul Mării Negre*, București: Editura Universității din București, 2005, p. 140

² Bosfor și Dardanele

³ Marile puteri europene ale epocii erau: Anglia, Franța și Austria

⁴ Charles King, *Marea Neagră, o istorie*, Timișoara: Brumar, 2005, p. 217

⁵ *Ibidem*, p. 267-268

⁶ Ion Ionescu. *Politica Rusiei în bazinul Mării Negre (1878-1916)*, București: Editura Militară, 1998, p. 31

⁷ Valentin Ciobea, Carmen Atanasie. *Flota maritimă comercială română. Un secol de istorie modernă (1895-1995)*, Constanța: Editura Fundației Andrei Șaguna, 1995, p. 81

⁸ Fapt prevăzut la San Stefano și agreeat de Rusia care avea interese evidente în zonă

⁹ Ion. Ionescu, *op. cit.*, p. 60

¹⁰ vilayet

¹¹ Charles King, *op. cit.*, p. 291

¹² În 1869

¹³ Linia de cale ferată până la Constanța a fost inaugurată în 1895; J. De Launay, J. M. Charlier. *Istoria secretă a petrolului (1859-1984)*, București: Editura Politică, 1989, p. 31-33

¹⁴ Charles King, *op. cit.*, p. 300.

¹⁵ Mark Twain este unul dintre aceștia

¹⁶ 1912-1913

¹⁷ 1914-1918

¹⁸ Rusia de partea Antantei și Turcia alături de Puterile Centrale; Minodora Perovici. *România în Europa: Cronologie ilustrată*, București: Corint, 2008, p. 158-159

¹⁹ Ion Ionescu, *op. cit.*, p. 114-115

²⁰ Minodora Perovici, *op. cit.*, p. 158

²¹ Charles King, *op. cit.*, p. 312

²² Minodora Perovici, *op. cit.*, p. 162

²³ 1939-1945

²⁴ Nicolae Mocanu.

Interferențe geopolitice și geoculturale în bazinul Mării Negre, București: Editura Universității din București, 2005, p. 166-167

²⁵ *Ibidem*, p. 168

²⁶ Proiectul a fost inițiat de emigranți ruși, antibolșevici, care vizau eliberarea popoarelor asuprite din URSS și stimularea cooperării împotriva hegemoniei sovietice la Marea Neagră

²⁷ Stalin a luat Basarabia în 1940

²⁸ Care a luat și ca o parte din teritoriul românesc, Cadrilaterul

²⁹ Charles King, *op. cit.*, p. 334

³⁰ Minodora Perovici, *op. cit.*, p. 179

³¹ André Nouschi. *Petrolul și relațiile internaționale din 1945 până în prezent*, Iași: Institutul European, 2007, p. 25-27

³² Disputa dintre România și Ucraina privind delimitarea platoului continental din zona Insulei Șerpilor a fost recent târnată de instanțele internaționale în favoarea României fapt care a adus țării noastre importante resurse petroliere submarine.

Adrian Dobre

Brâncuși sau sculptura-idee

Gândirea și viziunea artistică a lui Constantin Brâncuși se concretizează pe de o parte în aforisme (prin stilul lor sobru, direct, ce pare să concentreze întreaga oralitate a oltenilor, solemnitatea înțelepților din vechime) și pe de altă parte (cea mai importantă), în opera de artă – în sculptura și arhitectonica sa, atât prin motivele sculptural-geometrice (rombul, cercul), cât și prin tehnica stilizării ce a revoluționat arta gorjeanului și, prin el, pe cea a întregii lumi.

Opera lui transfigurează artistic aspirația spre înalt, spre desăvârșire a poporului căruia îi aparține, reușind să ridice la rangul de universalitate tot ce e specific românesc, înrădăcinat adânc în substratul arhaic. „Eu mi-am tubit și nu mi-am părăsit nicio clipă strămoșii și filozofia lor, a naturalității.”

Aforismele sale scot la iveală ceva din elevata gândire a unui înțelept al antichității, de aceea unii critici l-au plasat pe linia gândirii platonice, numindu-l „fratele mai mic al lui Socrate”, sau „un platonian sui-generis”. Unii dintre contemporanii săi au mărturisit că sculptorul român citea Platon, clasicii greci și romani, filozofie antică. Douanier Rousseau exclamă, în urma contemplării atelierului său, „Ei bine, tu ai transformat anticul în modern!”.

Brâncuși provenea, într-adevăr, din aceeași spiritualitate clasică greacă, a cărei viziune asupra lumii era, printre altele, cea integratoare. (Și Brâncuși, și înțelepții antici priveau lumea ca pe un întreg armonios). Pe lângă declarațiile aforistice, ori însăși sculpturile-idei ale românului, există și mărturiile ale cunoșcărilor, conform cărora Brâncuși nu numai că citea cu plăcere anticii, în special pe Platon și dialogurile sale, dar mai mult, și-a exprimat dorința de a face din sculpturile sale esențializate identități ale ideilor platoniene. Jeana Morărescu identifică o afinitate cu ontologia platoniană, afirmând că entitățile ideilor-esențe ar putea exprima o stare aurorală a Logosului întemeietor de lume, stare pe care sculptorul român o captează prin surprinderea genezică a Formelor. Pe Socrate l-a simțit cel mai aproape de sufletul său poate și datorită multiplelor afinități între ei. (Nu întâmplător lui Brâncuși i s-a atribuit calificativul de „frate mai mic al lui Socrate”). De la înțeleptul antic preia concepția că artistul trebuie „să reflecte viața interioară a figurilor, să scoată ceva general din particularul reprezentărilor, al experienței noastre” și că ceea ce interesează e doar frumusețea morală. De aici a pornit, ca și Socrate, în căutarea reprezentării esențializate. Prețuirea pentru „cel mai înțelept dintre muritori”, cum l-a numit oracolul de la Delphi, și-a exprimat-o artistul roman și prin realizarea unei sculpturi ca „Socrate” (o sculptură în lemn de înălțime mică – asemenea personajului antic despre care se știe că avea o statură mică și o înfățișare urâtă; ea este de fapt, un portret interiorizat care transformă urătenia trupeză a unui om în subiectul unei opere artistice dedicate frumuseții morale, un simbol al înțelepciunii; există, de altfel, un element din această operă sculpturală care poate fi interpretat ca simbol al Logosului, al înțelepciunii).

Prețuirea bătrânelor și înțelepților noștri proverbe așezate pe aceeași linie cu

maximele antice reiese și din aforismul 82 (din *Aforismele și textele lui Brâncuși*): „Anticii iubeau maximele, iar tăraniii noștri își păstrează proverbele”, proverbele în care este teaurizat un adevărat cod etic popular. Iar îndemnul maestrului Brâncuși, exprimat în același aforism, este „Înapoi la natură! Și la materialitatea filozofică, adică la Cumințenia pământului.” (Cumințenie citită aici ca o înțelepciune străveche, primară, ca spiritualitatea începuturilor desprinsă din legendele vechilor tărâmurii).

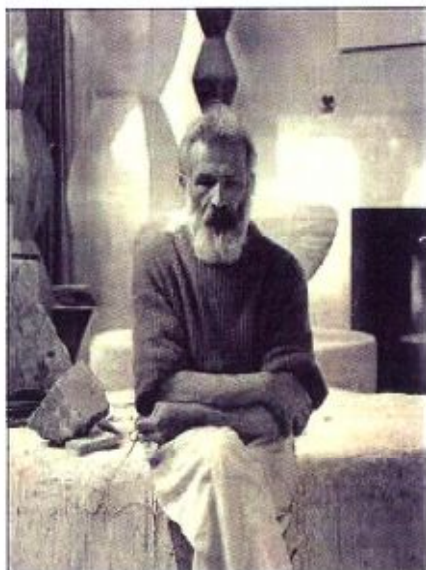
Părăsind mimesisul aristotelic, creația lui Brâncuși se înscrie pe o linie oarecum platonice-hegeliană, prin preocuparea pentru revelarea esențelor, a adevărului absolut, a echilibrului și a frumosului. Dar ea exprimă o concepție și o viziune proprie asupra artei, care contopește mai multe principii filozofico-estetice exprimate de-a lungul secolelor.

O funcție importantă a operei lui Brâncuși este cea gnoseologică. „Sculptorul e un gânditor, căci cine nu iese din eu, n-atinge Absolutul și nu descifrează nici viața”; „mămile sculptorului gândesc întotdeauna”. Cunoașterea, așa cum o definește filozofia, presupune un „proces complex de dezvoltare a esenței obiectelor și fenomenelor”, deci, o cunoaștere reală, profundă, autentică se construiește ca un demers de căutare a esențelor, a adevărului ultim. Artă e chemată să „descopere adevărul în forma plămuitii artistice sensibile”, iar „adevărul existenței este esența”. Aceasta este teoria lui Hegel care îndemna artiștii să uite de particularitățile subiective și de elementele accidentale, formulând astfel principiul obiectivității artei. Observăm că și Brâncuși urmează aceeași cale a pătrunderii în esența lucrurilor, a îndepărtării particularităților subiective și a fenomenalului ce ascunde numenul – esența – ideea – realul – naturalul. De aceea, el întemeiază arta de tip realist-obiectivă, nonfigurativ-esențială (care îi și poartă numele).

(continuare în pag. 13)

(continuare din pag. 12)

Arta sa este arta adevărului, o artă ce „tinde spre o realitate universală, preocupată de contururi esențiale, de idei devenite palpabile”, căci artistul e preocupat de căutarea spiritului din lucruri, a ideii subiectului („*acest spirit al subiectului trebuie să îl redau eu, căci spiritul va fi veșnic viu [...], sau, dacă doriți, ideea subiectului, aceea care nu moare niciodată*”). Deci nu amănuntul creează opera, ci esențialul. Sculptorul mărturisește că a lucrat mult pentru a găsi „*calea spre a afla pentru fiecare subiect forma-cheie care să rezume cu putere ideea aceluia subiect.*”

Trascul interior al căutării esenței, al „*măsurii, al adevărului ultim ce există în toate lucrurile*” (Aforismul 116), „*al proporției interioare*” (Aforismul 118) nu este simplu. Este o călătorie asemenea celei a argonauților plecați în căutarea lânii de aur. Căutarea trudnică este probată și de existența variantelor succesive cuprinse apoi în cicluri, un demers din aproape în aproape, ce implică un act rațional, conștient, de prelucrare a datelor procesate în îndelungi perioade de meditație – perioade de gestație: „*Îmi vine un gând, îl clocesc și-l execut dacă îmi place...*”, până la găsirea formei – cheie, sau a « tonului », ca în poezia lui Nichita Stănescu – *Căutarea tonului*.

Brâncuși poate fi considerat un fin analist al vremilor artistice, un vizionar ce poate aduce salvarea sculpturii care se pierdea în imitarea contemplativă a realității. El intuiește corect necesitatea artistică a începutului de secol XX – impunerea unei revoluții a căutării unor forme noi, printre hățșurile multor curente estetice care încercau să se afirme în istorie. Poate cea mai plastică redare a revoluției valorice a sculpturii române în epocă a realizat-o poetul Tudor Arghezi: „*unda uriașă a lumii a găsit o expresie nouă, o expresie Brâncuși.*”

Deseori Brâncuși - artist modern - nu respectă formele concrete, pentru că el caută interiorul obiectelor, printr-o metodă pe care

Gheorghe Ghițescu a numit-o «dezanatomizare», metodă prin care, după Gheorghiuță Geană, „*obiectele pierd substanța, dar câștigă sensuri*”. Artistul aspiră să atingă și să modeleze formele esențelor.

Pentru a regăsi „*ceea ce s-a pierdut*”, „*e necesar să ne întoarcem la începutul tuturor lucrurilor*” (Aforismul 43), iar Brâncuși posedă parcă un instinct al originarului. De aceea ovoidul capătă o importanță deosebită în opera sa, pentru că reprezintă o formă genzică, formă perfectă ce captează esențele, o formă – cheie.

E forma ce trebuie să sugereze înfinirea („*suprafețele ar trebui să arate atunci ca și cum ar înainta continuu, ca și cum ar pleca într-o existență cu totul desăvârșită și completă*”), o formă esențială, ce se confundă cu ideea, o formă ce a renunțat la tot balastul anilor, al epocilor prin care a trecut subiectul. Iar această formă unificatoare a tuturor formelor, întrupare a Logosului în piatră (piatra care astfel prinde viață, exprimând adevărul ultim) este identificată de cercetătorii opereii brâncușiene în ovoidul – născător de lume (placentă maternă a vieții, simbol al universului în reînnoire, motivul creator esențial, arhetip al vieții, al timpului și spațiului), apoi prelucrată în romboid – „*infinitivul lung*”, am putea spune, reluând o expresie de-a lui Constantin Noica.

Nicolae Oancea demonstrează în studiul „*Brâncuși... pitagoricul*” că rombul *Coloanei fără sfârșit* este format din triunghiuri care, deși nu au laturile de dimensiunea numerelor pitagoreice 3, 4, 5 (ca în cazul Triunghiului de Aur), sunt formate din unghiuri cu aceeași deschidere ca a acelor folosite de matematicianul antic. Mai mult, un modul din Coloana lui Brâncuși e format din 32 de triunghiuri (vârsta inginerului care a construit-o), iar prin înmulțirea acestui număr cu cel al elementelor constitutive (16 romboide) se obține 512, adică 8³ – numărul Conului de Aur. Triunghiul de Aur este un triunghi sacru, un triunghi al unor numere divine, asemeni pietrei din capul unghiului din Sfântul Templu la evrei, ori triunghiul ce străjuiește Fruntea lui Dumnezeu în biserică.

Divinul coboară pe pământ prin acest stâlp al vieții – Coloana – instituind sacralitatea și urcă ducând la cer sufletele eroilor căzuți în războiul de întregire a neamului românesc. Știm din afirmațiile autorului că Ansamblul de la Târgu-Jiu a pornit de la ideea unui monument de cinstitoare a eroilor neamului. Se împlinește astfel și unul dintre versurile „*Poemului de Aur*” al lui Pitagora: „*Cinstește și pe geniile pământești, împlinind tot ceea ce este conform legilor*”.

Pe drumul său artistic revoluționar, căutând să redea esențialul lucrurilor printr-o formă cheie, Brâncuși introduce ca modalitate de lucru tăietura directă, procedeul ce se pretează doar la experiența unui veritabil artizan, căci altfel, o mână stângace ar omorî spiritul materialelor, pierzând astfel drumul către șlefuirea și redarea vieții ce sălășluiește în el. Tăietura directă este modalitatea care permite sculptorului „*să câștige cu fiecare dintre operele*

sale o victorie asupra matrialelor”. Este procedeul pe care l-a învățat de la cioplitorii din Gorj, zonă în care sculpturile în lemn atingeau un înalt rafinament. Cioplitura directă a fost folosită de maestrul Brâncuși nu numai pentru lemn, ci și pentru piatra care presupune o abilită căutare a formei în interiorul materialului și o fină precizie în tăietură. Aceasta este calea spre adevărata sculptură în viziunea artistului român.

Opera sa folosește ca mijloc de expresie stilizarea – o expresie proprie simbolurilor (ca în arta populară românească, ori în cea veche egipteană), prin care se facilitează revelarea esențelor, acumularea unui larg cerc de semnificații profunde și sinteza ideilor într-o formă simbol. Forma lui Brâncuși este „*forma unui sens*”, cum va afirma Sidney Geist, forma pură - cum a numit-o Henry Moore, sau forma ce exprimă „*o infinitate de forme*”.

Lucrând cu simbolul, sculptura brâncușiană plasează forme estetice într-o realitate spirituală, într-o dimensiune extramundă, a esențelor. De exemplu, s-a folosit de forma păsării, pentru a simboliza mișcarea, zborul, ascensiunea, simboluri ce poartă în sine ideea devenirii (întru ființă cum ar zice Noica), a cunoașterii absolute, a purificării, a sacralizării ființei umane.

Gândirea simbolică este apanajul limbii zeilor, ca și gândirea în metafore și în basme, iar formele brâncușiene sunt „*silabe sacre*” ce compun Marea Carte a Lumii, căci, vorba lui Nichita Stănescu, „*Scrisoare este totul/ Peștele e literă în alfabetul mării./ O frază sunt păsările în zbor...*” (*Lección de citire*).

Pentru că a reușit să pătrundă până la esența cosmosului, sculptura sa aduce la suprafață lumina Începutului. Brâncuși este inovatorul „*artei fără umbră*”, ca o artă purtătoare de *Lumină* prin inovarea unei tehnici specifice, aceea a polizării, a șlefuirii („*Suprafața sculptoare este invenția brâncușiană superlativă*” remarca Sidney Geist). Cel mai adesea a aplicat procedeul șlefuirii asupra marmurei (*Torsuri de femei, Sărutul, Păsările* – primele variante, *Foca, Leda, Pește*), dar și asupra bronzului: *Pasărea măiastră* și variantele ei, *Pasărea de aur* sunt bronzuri polizate, la care culoarea și luciul (lumina) astfel obținute sprijinind ideea de zbor. Pasărea în văzduh este imaginea artistică a luminii ce zboară spre absolut, ideea zborului văzut ca o înaltă fericire. („*Zborul – ce fericire!*” – *Aforismul 100*).

Brâncuși este creatorul, sau întemeiatorul «*sculpturii-idee*», cum a remarcat Adrian Petringenaru, adică sculptura înțeleasă ca mod de captare și exteriorizare sensibilă a esențelor, a semnificațiilor adânci ale Lumii ascunse în lucruri. Privind sculptura brâncușiană, putem afirma, asemeni personajului camilpetrescian, că vedem idei.

Daniela Varvara

Universul „Înălțării” Cristiane Eso

Ce reprezintă „Înălțarea”? Răspunsul ne este oferit încă din primul cântec, dar reluat sub diferite formule în cele douăzeci de cântece care alcătuiesc poemul dramatic „Înălțarea/ L'assumption”. În poezia Cristiane Eso se observă existența unei tensiuni spre unic a multiplului: „*Îngerul ei: - Trei lanțuri formează un lanț/ primul este/ al treilea face/ al doilea devine./ Ultimul nu poate sta fără primul./ primul multiplul comun în spate duce lumina.*” („Al patrulea cântec”); „*Numărul cel mai încâpător tot Unul rămâne.*” („Al șaptelea cântec”), dar și faptul că opoziția dintre autenticitate și artificiu reprezintă rezultatul unei estetizări a existenței. Fiecare cântec reprezintă o treaptă în atingerea întei.

Autoarea deschide prin motto-ul ales „*În anul în care ea se născuse, nu murise nimeni*” și prin „Prolog” o atitudine de inițiere a lectorului în interiorul structurii artistice, îl manipulează prin tehnici de ambiguitate spre o lectură personalizată și productivă: „*Dimineața lui azi bate la poartă lui mâine./ ceea ce urmează e amintire./ Tremură munții și fierb întinsele ape./ iubita își aruncă ancora în prezentul stăpân.*”

Corespondențele ontologice și epistemologice ale metaforei „Viața este o călătorie” își găsesc echivalentul în acest volum. Punctul pe plecare este reprezentat de călătorie (văzută ca o redimensionare a transformării interioare ajunsă la ultima etapă: înălțarea). Din prima poezie, „Prolog”, aflăm, ca într-o narațiune, locul de desfășurare „*intrăm în cuvânt, intrăm în decor./ Numele - naufragiu al sufletului, câmp de luptă./ victorie pe care cu toții o abjurăm./ Cuvântul - țara în care ne vom întoarce/ după îmbătrânire*”, pentru ca în ultima, „Finalul”, aflăm că: „*Înălțare./ Aceste cuvinte rămân/ pietrele trecerii sale.*”

Lumea reprezentată este una care trebuie să fie recompusă în și prin toate sensurile. Astfel, instanța lirică se supune unui număr infinit de morți și învieri creative: „*Remușă la tot ce este al tău./ și atunci te vei naște.*” („Al paisprezecelea cântec”).

Poemele Cristiane Eso se îmbogățesc cu note epice și descriptive. Se identifică în lirica ei mai multe straturi: un fond erotic, mai ales pasional, agitat și viguros, peste care se suprapune o lirică a seninătății metafizice. Iubirea stă alături de eterna artă și suverana moarte: „*El/ Istoria/ nu crește niciodată în afara trupului./ Am întâlnit iubita pe câmpul de luptă. (...) Trup încordare, forță azvârlită peste neînțelegere, invizibil moale din coajă de ou./ Contur brodat în spațiul lucitor./ lumină rămasă pe loc imi este trupul.*” („Al treilea cântec”).

Îngerii rămân simboluri morale. Ei sunt reprezentări alegorice ale unor sentimente care duc spre credință sau au calitatea de a o întări, atunci când ea există: „*Îngerul ei: - Tu ești dublura mea?/ Îngerul lui: Eu sunt./ Îngerul ei: Aș vrea să te știu/ întotdeauna în aproape, un fel de ego al depărtării aparținând./ Îngerul lui: - Îngere de viață./ și eu ca și tine sunt îngerul morții.*” („Al șaselea cântec”). Angelizarea universului instaurează un peisaj dramatic: „*Soldatul va coborî și va aduce firescul/ celor îngropați în sufletul lor./ Copilăria spală de*

orice deznădejde.”

Cuvintele sunt pronunțate ca într-un ritual de scoatere a lor de sub sfera profanului, de sub influența Thanatosului, ele exprimă inexprimabilul: „*Aleasa fuge odată cu rostirea/ și fine sensul în mână./ pentru Ea părinții se roagă pentru a se naște părinți.*” („Primul cântec”). Se remarcă, la nivel lexical, prezența câtorva elemente cheie, în jurul cărora se constituie câmpurile lexicale: lumina, viața, moartea, iubirea.

Prin urmare, Cristiana Eso asociază, în chip frecvent, aceste idei, astfel motivul luminii sau acela al esenței prezintă întotdeauna o semnificație, iubirea este o cunoaștere de sine și, în același timp, o deschidere spre tainele universului, printr-o pasiune trăită rațional ajungându-se la esență. Astfel, iubirea este o lumină și chiar o esență a luminii care îngăduie ascensiunea spre tiparele perfecte și eterne. Lumina reprezintă o metaforă a intensității, iar iubirea se constituie în focul care arde în permanență: „*El: - Încearcă să respiri/ cum ai respirat prima oară./ Atunci nu-ți era teamă?/ Ea: - Lumina/ ne schimbă inelele și ne adoptă./ El: - Pentru mine prezentul/ a înghițit celelalte timpuri -/ aceasta înseamnă să fii glorioasă și încoronată./ urcându-te pe muchia durerii.*” („Aurora”).

Nastasia Savin

Biblioteca și axiologie

Trăim într-un moment în care suntem, fiecare dintre noi, puși în situația de a trăi între personal și public. Există, firese, o regie de punere în scenă a efortului și a prezenței publice a persoanei în general. Chiar dacă valorile vieții de familie sunt și vor rămâne extrem de intense vinc un moment în care „scena publică” își face și ea simțită atracția și seducția. Educația primită cât și propriile porniri și elanuri pot conduce către viața publică.

Biblioteca este, din punctul nostru de vedere, un asemenea „locus vivendi” în care intersecția valorilor personale și a celor publice se întâmplă, motivând astfel noua semnificație pe care o acordăm locului numit „a treia casă”. Viața publică presupune o punere în scenă. Anumite determinări sunt necesare, în ceea ce privește modul de punere a problemei și de înțelegere a scenei publice. De unde începe ea? Din pragul casei! Din momentul în care nu mai suntem singuri.

Habitusul care începe odată cu conștiința apropiului indică trecerea de la familia biologică la cea spirituală afectivă. Întregă această trecere este o inițiere. Ritualurile de trecere de la memorie la spațiul public, de la joc la ceremonie, de la proiect la împlinire presupun învățarea de strategii ale socializării.

Din nou biblioteca se află în această intersecție. Fragilitatea unui asemenea statut e lesne de înțeles dacă ai minime cunoștințe de

psihologie socială, de sociologie a grupurilor și bunul simț necesar conviețuirii. Unde mai este granița între public și privat în democratizarea reprezentării, în etalarea unor straturi mereu mai adânci ale propriei persoane, în forțarea continuă a laturii expresive a evoluției sociale a indivizilor, în dinamica însăși a personalității?!

Biblioteca e un loc de întâlnire. Aici: privat rămâne ceea ce eu, actor social, nu vreau să devină despre mine; public este ceea ce poate fi perceput de oricine în urma efortului meu de a mă face vizibil! Paradoxal este faptul că BIBLIOTECA, edificiu instituțional în ordinea culturii, încurajează indivizii să își dezvăluie unicitatea, excelența, grandoarea, iar pe de altă parte forțează standardizarea oricărei atitudini.

Programul (calendarul) acțiunilor și evenimentelor bibliotecii vorbește despre dimensiunea publică a comunicării. El, programul, reprezintă corpul moral-emoțional al comunicării, îndeplinind funcția de adevăr, de justete, de sinceritate care implică în același timp atât comunicarea normativă, cât și acțiunea dramaturgică în care suntem principali, dar și autentici.

Calendarul este, în fapt, un „corp provocat al comunicării” el întrupând „pragmatica expresivă” a unei viziuni de dezvoltare socio-culturală a persoanei. Calendarul e un corpus de comunicare strategică. El oferă structura operațională în jurul căreia persoana își poate edifica o cultură a adevărului și își poate configura așteptările.

Discursul instituțional devine valid dacă participanții la eveniment se pun într-o situație de comunicare autentică. Autenticul și funcționalul trebuie să se regăsească într-un discurs al adevărului care contracarează prin tot ce are mai bun și mai frumos „cultura minciunii”.

Regimul de angajament are ca valoare țintă binele comun care se opune plăcerii egoiste. Regimurile de angajament în care sunt „însenescute” fiecare dintre evenimentele incluse în program sunt după cum o cere situația și miza: regimul de familiaritate, regimul de justificare, regimul disputei, regimul agapei (al darului și al premiei).

În esență, toate evenimentele au menirea de a forma baza din care se va face selecția noii curricule valorice de care cultura viitorului are atâta nevoie. Valorile și discernământul propuse selecției publice vor constitui ceea ce îndeobște numim baza apercceptivă pe care se așează valorile generale ale unei culturi operaționale.

Ca orice „calendar” suntem în situația de a ritma parcursurile, căile și traseele unei existențe în care stîm de sine trebuie să se regăsească drept o valoare primă. Valorile de tip secund: politețea, mulțumirea, grația sunt și ele subsidiare acestui teatru social implicat. În oricare dintre posturi, fie că e cea de actor, fie cea de spectator, acest joc instituțional, asupra căruia stă ca o menhință opoziția fals/autentic, va avea mereu câștigători reali, fără ca vreodată să știm cu siguranță cine dă și cine primește!!!

Oliv Mircea

Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud

„Amor intellectualis. Romanul unei educații”

În noiembrie 2010, revista „România literară”, cu sprijinul Fundației „Anonimul”, a acordat Premiul „Cartea Anului 2010” volumului „Amor intellectualis. Romanul unei educații”, apărut în colecția „Fiction Ltd.” a editurii Polirom, sub semnătura lui Ion Vianu. Nu întâmplător, autorul îi dedică paginile de memorialistică lui Matei Călinescu, „prietenui unic”, celui cu care a împărtășit surprinzătoare „amintiri în dialog”, la vârsta maturității.

Înțelegerea acestei cărți presupune mai întâi cunoașterea creatorului ei. Cine își rememorează timpul trăit și îl convertește în timpul mărturisit? Cine sunt oamenii pe care îi evocă și ce știm noi, cititorii, despre aceștia?

Ion Vianu se naște și evoluează sub auspiciile intelectuale fericite. Este fiul esteticianului și istoricului literar Tudor Vianu (în carte numit simplu „T.”). Bunicul său matern, medicul Ștefan Irimescu a întemeiat fiziologia în România. Crește într-o casă burgheză, europeană, cu apăsare spre lectură, artă și filosofie.

Casa plină de cărți și tablouri (Pătrașcu, Tucelescu, Lucian Grigorescu) arc viață. E prietenoasă. Zâmbetul frumos al mamei, ritualul urmat de T. la masa de scris, imaginea familiei reunite în jurul pomului în seara de Ajun crează o atmosferă intimă. De la fereastră se întinde un colț din București: blocul Mumuței, băcănia domnului Corcodel, tutungeria ținută de coana Mărioara...

De imaginea casei, locul unde începe orice educație, se leagă numele unor oameni deosebiți: Ion Barbu, prieten din liceu cu T., Jeni Acterian, eseistul Ion Frunzetti, Edgar Papu, Nicolae Balotă, Ion Negoieșcu, toți apropiați, admiratori sau discipoli ai tatălui său... Îi vom regăsi printre amintiri, în pagini de corespondență.

Face studii umaniste și de medicină. Scrie despre istoria și filosofia psihiatriei. Recursul la memoria copilăriei din „Amor intellectualis” poartă amprenta psihanalistului profesionist, prin meticulozitatea și finețea observației, prin unitatea narațiunii și prin refuzul de a cădea într-un subiectivism cu tușe groase.

Titlul ales pentru volumul autobiografic reprezintă un citat dintr-o scrisoare adresată de Ion Frunzetti lui Tudor Vianu. „Amor intellectualis magistri” este o parafrază după Spinoza și sugerează iubirea de natură intelectuală dintre maestru și discipolii săi. Această relație maestru – discipoli în termenii *paideii* antice este puntea de legătură între episoadele evocate, retrăite mai toate sub semnul prezenței lui T. Titlul este în fapt recunoașterea vocației de *mentor* a tatălui.

În carte, relația tată – fiu e percepută cel mai adesea ca o legătură profesor – elev, cimentată prin lungi discuții purtate în biroul de la București sau pe terasa de la Zamora, unde era reședința de vară a familiei. Subtitlul

„Romanul unei educații” ne plasează în sfera bildungsromanului. Fiecare experiență de viață este un exercițiu de înțelegere și comunicare.

Autorul își face ucenicia în prietenie, în dragoste, în descoperirea de sine. Primele trăiri crotice, pendularea între dorințele trupului și exaltările spiritului, zăpăceala, nevoia de a contesta sunt mărturisite cu franchețe. La fel și luptele interioare, aspirația spre altceva. „Cum poți cu adevărat să ascuți când ești tânăr? Când interiorul tău e un vârtej de dorinți, de nemulțumiri, de angoase, de fericiri care se evaporă cu o repeziune halucinantă, lăsându-te perplex, amar?” (p. 94). Cei mai buni prieteni, Matei, Geamănuș, și Mironi, blondul rebel, nebun după muzica clasică, îl însoțesc în aventurile juvenile, „foarte uniți, ca niște căjelandri ai unei mici haite urbane” (p. 95). Afinitatea, comunicarea cu Matei vor rămâne neștirbite până la moartea acestuia în 2009.

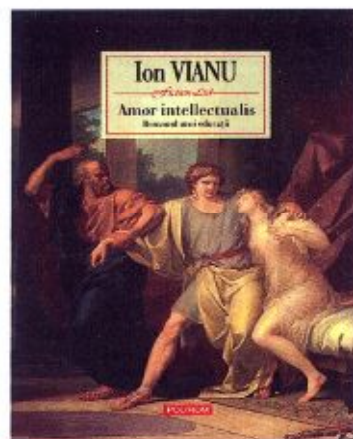
Scenele de familie, întâlnirile de la Zamora cu rudele și apropiații părinților se consumă pe două paliere temporale. Autorul – copil trăiește vacanțele într-un timp al mondenității intense; autorul – adolescent se vede înconjurat de singurătate și tăcere, deși, ca o ironie, țara e dominată de nebunia propagandistică a radioficării, inoculată strident prin megafoane. Voci asurzitoare anunță un viitor de coșmar.

Întâmplările din anii de studenție continuă formarea sub semnul învățării și al dorinței de a face bine. Satisfacțiile profesionale nu reușesc să acopere frustrarea, lipsa de speranță provocată de instalarea noii puteri comuniste, disprețuitoare față de demnitatea umană. „Ternița mare în care evoluam noi nu comporta un termen. Era pe viață. Fie că îi opuneai o negație, fie că te sileai s-o iubești, erai al ei pentru totdeauna. Lumea exterioară, de unde ne soseau vești, era despărțită de noi printr-un zid de netrecut” (p. 116). Evaluarea lucidă a situației este urmată de emigrare și disidență.

Autobiografie sau roman? Într-un interviu apărut în „Adevărul Literar și Artistic” din 20 iulie 2010, Ion Vianu explică: „Este ficțiune în măsura în care urmăresc o anumită dezvoltare epică, un fir narativ coerent. Cititorii vor descoperi o „morală” a fabulei. Este realitate întrucât faptele nu sunt inventate. Am schimbat câteva nume, am lăsat altele așa cum erau...”

Departate de a fi „un cronicar conștiințios” al evenimentelor, scriitorul încearcă să înțeleagă cum a putut supraviețui generația tatălui său condițiilor inumane impuse de regimul comunist totalitar.

Personajul central al cărții, Tudor Vianu, crede că are misiunea să rămână credincios culturii române, să o servească prin prezență. Se întoarce în țară în 1947, face concesii regimului și este reprimat la universitate. Conștiința datoriei împlinite și amorul-propriu par să ascundă păreri de rău

intuite retrospectiv de fiu. Pe de altă parte, poziția adoptată de T. va fi în folosul copiilor lui, care își vor continua studiile și cariera.

Simetric, Ion Vianu își protejează tatăl prin puterea recuperatoare a demersului autobiografic; portretul lucid, cu lumini și umbre dezvăluie o personalitate umanistă de excepție.

Discipolii profesorului Vianu (Noica, Negoieșcu, Papu, Balotă), „frumoși și virtuozii tineri”, se îndepărtează de maestrul admirat, neputând să-i ierte înregimentarea în tabăra susținătorilor democrației populare. Spre sfârșitul cărții aflăm că, ulterior, generația anilor '50 și-a pierdut intransigența, victimă a terorii și a tehnicilor de persuasiune: Dan Zamfirescu a colaborat cu Securitatea, Negoieșcu a fost turnător, Edgar Papu a acceptat să legitimizeze ideologia ridicolă a protocronismului.

Intelectuali străluciți au cedat moral și și-au continuat existența urmăriți de remușcări și neîmpliniri. Ion Vianu se ferește să-i condamne, notează doar lapidar și sugestiv: „Mulți au fost prinși în menghinele mașinii de zdrobit oameni” (p. 403). Conștiința individuală își arată valoarea prin rezistență în fața brutalității regimului politic care confiscă întreaga societate.

Simbolic, hotărârea autorului de a fugi în lumea liberă pentru a-și păstra identitatea spirituală încheie cartea.

Autorul – personaj Ion Vianu se recuperează pe sine însuși într-o căutare a timpului pierdut, presărată cu meditații, portrete creionate cu har (remarcabil portretul lui Edgar Papu), toate contopite într-un text plin de semnificații, incitant.

„Amor intellectualis” este o fermecătoare împletire de nostalgie și speranță, un apel lucid pentru salvarea prin cultură și solidaritate a lumii în care trăim.

Dana Berariu

„Cumințenia pământului” - de Mircea Malița

Autorul, un distins intelectual, ajuns la o vârstă venerabilă, 84 de ani (n. 1927), cu un CV impresionant (profesor de matematică și relații internaționale, consilier la ONU, ministru adjunct la Externe, ministrul Educației, ambasador în S.U.A., Elveția, academician, membru de onoare al Clubului de la Roma, președinte fondator al Fundației Universitare a Mării Negre) este autorul a cca 40 volume cu tematică diversă: matematică, diplomație, politică, istorică, etc.

Volumul despre care vom încerca să creionăm câteva aspecte a apărut la Editura „Corint”, în anul 2010.

După cum subliniază și academicianul Dan Berindei, în „Cuvânt înainte”, „subiectul abordat în această lucrare istorică, este poporul român și supraviețuirea lui, autorul urmărind, într-o largă paletă, problematica strategiilor de supraviețuire în istoria românilor”.

Aceste strategii, atât militare cât și pașnice fac obiectul primei părți a cărții.

Sunt analizate astfel cu atenție strategiile armate ale unor domnitori români: Basarab I, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, cât și a unor bătălii (Adrianopol - 1205, Ialomița - 1369, Poarta de Fier - 1442, Ialomița - 1442, ș.a.). Autorul apreciază faptul că în general strategiile armatei românești, „s-au înscris într-o schemă de război asimetric, adaptând-o propriilor condiții, ameliorând-o mereu și perfecționând-o”.

Cât privește strategiile pașnice, aici sunt evidențiate reușitele diplomatice ale domnitorilor Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Matei Basarab și Vasile Lupu, Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir, Constantin Brâncoveanu și Cantacuzinilor. Aceste două strategii au fost permanent îmbinate, „conturându-se o schiță unică a istoriei regiunii, cu alternativele ei de pace și război (sev. al XVI-lea), care solicită aptitudini solide de cunoaștere a situațiilor în perpetuă schimbare și de detectare a căilor optime de supraviețuire. Ele se formau datorită tradițiilor, culturii și experienței, în mintea principalilor actori, în jocurile care le ofereau din ce în ce mai puține șanse, pe măsura creșterii puterii otomane”.

Un capitol aparte este dedicat unității, având ca fundament limba, cultura, religia, urmate de trei subiecte specifice civilizației: instituții, legi și tehnologii, iar un alt capitol se referă la românii „pe scena lumii”: 1848, Unirea Principatelor cu diplomații și diplomația ei, Independența României, Primul și Al Doilea Război Mondial.

Cea de-a doua parte a lucrării conturează „cu finețe psihologică” ceea ce autorul consideră a fi „profilul românesc”, în viziunea unor reprezentanți de seamă ai culturii românești:

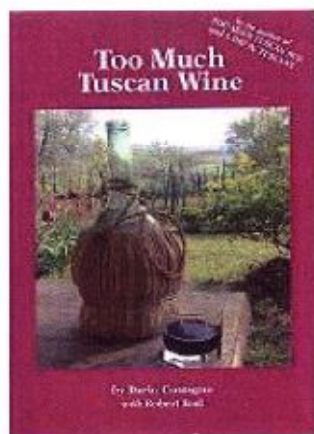
Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Lucian Blaga, Dumitru Drăghicescu, Constantin Rădulescu Motru, Nicolae Iorga, Constantin Brâncuși, George Enescu, Constantin Noica, Emil Cioran ș.a.

Ultimul capitol, „Idei finale și de viitor”, sintetizează tot demersul său și creionează un șir de caracteristici ale specificului românesc, conchizând: românul „este realist. Apreciază ficțiunea, îi plac miturile și legendele dar își ține picioarele pe pământ și se angajează total în acțiune, dacă are motivație adevărată”.

Încheiem acest succint demers cu afirmațiile autorului: „această carte nu-și propune să-i convertească pe deținătorii înrâiți ai convingerilor extremiste, dar nu ezită să se adreseze tuturor celor care au o minte critică și liberă, pentru a se feri de capcana extremismului care înfierbântă încă zonele de conflict ale contemporaneității. Când privirea va fi întoarsă spre viitor, vom putea fi singuri că analiza secolelor unui trecut miraculos nu este zadarnică”.

Gelu Culicea

Too Much Tuscan Wine - Dario Castagno

Motto: „Vinul te face să te simți așa cum ar trebui să te simți fără vin.”

Dario Castagno, născut la Londra din părinți italieni, importatori de vinuri și delicatose italiene în Anglia, trăiește în Vagliagli, o mică așezare în Toscana, nu departe de Sienna. Dragostea lui pentru Toscana, cu toate legendele, istoria și peisajul său mirific,

dar mai ales magia vinului roșu cel mai celebru al Italiei, Chianti, stau în centrul tuturor celor trei cărți publicate până acum: „Too Much Tuscan Sun” (2004), „A Day in Tuscany” (2007) și „Too Much Tuscan Wine” (2008).

„Prea mult vin toscan” – merge bineînțeles foarte bine cu un pahar de vin roșu – celebrează viticultura regiunii recunoscută și apreciată în toată lumea și pe aceia care trăiesc acolo, apreciind-o la maxim. Dario naratorul și Dario protagonistul unor întâlniri bahice de proporții cu „il grande vino rosso” se contaminatează reciproc de un entuziasm sincer și fără nicio rezervă pentru viața în sânul naturii, pentru valorile culturale și culinare tradiționale. Iar pretextul narativ (scrisoarea editorului american Mia Lane, care-l provoacă să scrie o carte despre moștenirea oenologică grandioasă a Toscanei) vine cum nu se poate mai potrivit pentru a provoca o scriitură de un farmec aparte, plină de umor, de visare și de emoție, presărată cu o mulțime de proverbe și zicători populare despre vin, dar și cu aventuri bahice copioase.

Ca orice latin, ba chiar toscan până-n măduva oaselor, Dario are un suflet sensibil și descrierile dimineților toscane dau măsura unui adevărat poet sui-generis. În ce privește muza din America, Mia Lane, pe măsură ce cartea avansează la modul „real-life story” pe baza sugestiilor acesteia, sentimentele lui Dario pentru femeia misterioasă iau amploare și îi aprind imaginația. Până la revelarea adevăratei sale identități și la finalul trist și abrupt totuși, Mia este adevăratul motor al scriiturii. „Personajul” său, deși absent și aflat în depărtarea rece a unei adrese de e-mail, înflăcărează o povestire, plăcută de altfel, dar lipsită de o intrigă serioasă, de o miză narativă reală.

Fără a fi misogini, putem spune că avem de-a face cu o carte cu un public țintă precis: turiștii, în mod special americani, care ar putea vizita Toscana și, dintre aceștia, bărbații care ar aprecia licorile neasemuite ale zonei la adevărata lor valoare.

O carte specială, într-adevăr... Parcă și vinul are un gust și o aromă deosebite în compania ei! Pe când oare „Prea mult vin în Dobrogea”?! Soare, dealuri terasate pline de vii, așezări și oameni primitivi avem și aici, iar vinul... Ehee, asta e deja altă poveste!

Notă pentru curioși:
www.dariocastagno.com

Ștefan Pleșoianu

BIBLION

ISSN 1221 - 8855

PUBlicație EDITATĂ DE BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„IOAN N. ROMAN” CONSTANȚA

REDACTOR RESPONSABIL: ȘTEFAN PLEȘOIANU
TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ: AIDA POPOVICI